

જૈન તત્ત્વજ્ઞાન તથા આચારને
મુદ્ધ સરલ સૌંદર્યે રજૂ કરતી

જૈન શિક્ષાવલી

પ્રથમ શ્રેણીનાં ૧૨ પુસ્તકો

- ૧ જીવનનું ધ્યેય
- ૨ પરમપદનાં સાધનો
- ૩ ઇષ્ટદેવની ઉપાસના
- ૪ સદ્ગુરુસેવા
- ૫ આદર્શ ગૃહસ્થ
- ૬ આદર્શ સાધુ
- ૭ નિયમો શા માટે ?
- ૮ તપની મહત્તા
- ૯ મન્ત્રમાધન
- ૧૦ યોગાભ્યાસ
- ૧૧ વિશ્વશાંતિ
- ૧૨ સફલતાનાં સૂત્રો

શ્રેણીનું મૂલ્ય રૂા ૬-૦૦ પોસ્ટેજ ૧-૦૦ અલગ
માત્ર ગણતરીની નકલો જ બાકી રહી છે, માટે તમારી
નકલ આજે જ મેળવી લો તથા હવે પછી પ્રગટ થનારી
બીજી શ્રેણીના ગ્રાહક બનો

નોંધ -આશ્રમા નિર્માધને છેડે આખી શ્રેણી શુદ્ધિપત્રક આપ્યું છે,
તે પ્રમાણે સુધારા કરી પુસ્તકોનો ઉપયોગ કરવા વિનંતિ છે

સૈન ગિરનારી પુષ્પ અનિયા નું

વિશ્વશાંતિ

મેખા
સદ્વિનિર્માણે દત્ત રાજની પત્નિ
શ્રી ધીરજલાલ ટાકરગી સાહેબ

પ્રકાશક
જેન સાહિત્ય - પ્રકાશન - મંદિર
મુમર્કી - હ.

મૂલ્ય - પચ્ચમ તથા પૈસા

પ્રકાશક

નરેન્દ્રકુમાર ડી. શાહ

વ્યવસ્થાપક જૈન સાહિત્ય-પ્રકાશન-મંદિર

અધ્યક્ષ ગુણુપત બીઝીંગ,

ગ્રીચ બદર, મુંબઈ-૯.

પહેલી વાર ૨૦૦૦

સ ૨૦૧૫, સને ૧૯૫૯

સર્વ હક પ્રકાશકને સ્વાધીન

મુદ્રક :

મણિનાથ હનવાલ શાહ,

નવપ્રભાત પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ,

ધીર્ગદા રોડ, અમદાવાદ

પ્રકાશકનું નિવેદન

જૈન મદવિંઓએ જીવનની સુવારણા માટે જે તત્ત્વજ્ઞાન ઉપદેશ્યું છે તથા જે આચારની પ્રવૃત્તિ કરી છે, તે સદુ સરવતાથી સમજી શકે તે માટે જૈન શિક્ષાવતીની યોજના હાથ ધરવામાં આવી છે. હાલ તેમાં બાર પુસ્તકો પ્રકટ કરવામાં આવે છે, પરંતુ સયોગે વધારે સાતુકૂળ દેખારો તો તેમાં બીજા પુસ્તકો પણ પ્રકટ કરવામાં આવશે.

આપુસ્તકો દીર્ઘચિતન-મનનના પરિણામે સુદર હાલિમાં લખાયેલાં છે, એટલે તે સકુને પસંદ પડશે એમાં શંકા નથી.

જૈન શિક્ષાવતીની યોજના સ્વાકાર બની તેમાં અનેક મુનિરાજો, સરથાઓ અને ગૃહસ્થોના સહકાર નિમિત્તભૂત છે. ખાસ કરીને પૂ. આ. મહારાજશ્રી વિજયવ્રજમયુક્તીશરણ, તેમના વિદ્વાન્ શિષ્ય રત્ન મુનિરાજશ્રી કીર્તિવિજયણ, પ. પૂ. આ. મહારાજશ્રી રિજયપ્રેમ સૂરીશરણના શિષ્યરત્નો પૂ. પ. મહારાજ શ્રીબદ્ધકરવિજયણ, પૂ. મુ. શ્રી બાનુવિજયણ, તથા પૂ. મુ. શ્રી કુદકુદરિજયણ તેમજ પ. પૂ. આ. મહારાજશ્રી વિજયવ્રજમયુક્તીશરણ, તેમના શિષ્યરત્ન મુ. શ્રી ટૈવનવિજયણ અને પ. પૂ. આ. મહારાજશ્રી વિજયઅમૃતસૂરીશરણના વિદ્વાન્ શિષ્યરત્ન પૂ. પ. મ. શ્રી પુરુષરવિજયણ તથા પ. પૂ. આ. મહારાજશ્રી વિજયવર્મમુગ્ધિજના શિષ્યરત્ન મુનિક્ષી યમોવિજયણ વગેરેએ આ યોજનાને સ્વકારી તેને વેગ આપવામાં કિંમતી સહાય આપી છે, તે માટે તેમનો ખાસ આભાર માનીએ છીએ. ઉપરાંત શેઠ માણેકલાલ સુનીયાલ, શેઠ ચંદુલાલ વર્ધમાન, શેઠ ચતુરભાઈ નમીનદાસ (બેનગામવાળા), શ્રીમાન બી. કે. શાહ, મોગી શ્રી ઉમેશચંદણ, શ્રી નામકુમાર મહાતી તથા જૈનધાર્મિક શિક્ષણસંઘ-મુબઈના કાર્યવાહકો શ્રી પ્રાણજીવન હ. માધી વગેરેએ આ કાર્યમાં સહકાર આપી અમને ઉત્સાહિત કર્યો છે, તે માટે તેમનો પણ આભાર માનીએ છીએ. આ પુસ્તકોમાં વિદ્યાપતિ આપનાર દરેક સરથાઓના પણ અમે આભારી છીએ.

વિ પ યા નુ ક મ

- ૧ નિબધપ્રયોજન
- ૨ વિશ્વશાંતિનો અર્થ
- ૩ યુદ્ધની ઉત્તરોત્તર વધી રહેવી ભયાનકતા
- ૪ અણુશસ્ત્રો અંગે મહાજનોના મતબ્યો
- ૫ વિશ્વશાંતિ માટેના પ્રયાસો અને આપણું કર્તવ્ય
- ૬ ‘આપણે શું ?’ એ વલણ હિતાવહ નથી
- ૭ યોગ્ય વિચારણાથી અણુત પરિવર્તન લાવી શકાય છે
- ૮ કોઇપણ શેઠનું દાદાત
- ૯ વૈજ્ઞાનિક સાધનોની બીજી બાજુ
- ૧૦ વિશ્વશાંતિ માટે મહર્ષિઓના ઉપદેશ

॥ ॐ ह्रीं अर्द्ध नम ॥

વિશ્વશાંતિ

૧-નિબંધપ્રયોજન

આજે વિશ્વશાંતિ વિષે અનેકવિધ વિચારણાઓ થઈ રહી છે, અનેકવિધ પ્રવચનો યોજાઈ રહ્યા છે તથા અનેક-વિધ કાર્યક્રમો અમલમાં આવી રહ્યા છે, પણ ઘણા લોકો સમજે છે તેમ જો માત્ર રાજદ્વારી સમસ્યા નથી જો માનવતાનો જોક મહાપ્રશ્ન છે અને ધર્મનું જોક ધારી અગ છે, તેથી તેની વિચારણા અહીં પ્રસ્તુત છે

૨-વિશ્વશાંતિનો અર્થ

વિશ્વશાંતિ જો સસ્કૃતભાષાનો સામાસિક શબ્દ છે તેનો વિચાર જો રીતે થઈ શકે (૧) વિશ્વની શાંતિ (પૃથ્વી તત્પુરુષ) અને વિશ્વમા શાંતિ (સમગ્રી તત્પુરુષ) તેમાં વિશ્વની શાંતિ થઈ જાય—વિશ્વની લીલા સમાપ્ત થઈ જાય જોવું કોઈ ઇચ્છતું નથી, પણ વિશ્વમા શાંતિ રહે જોવું સહુ ઇચ્છે છે, તેથી વિશ્વમા શાંતિ જો અર્થ સગત છે

અહીં વિશ્વ અને શાંતિ જો બંને શબ્દો વિશેષાર્થમાં વપરાયેલા છે, જોટલે તેનાથી આપણે પરિચિત થવું જોઈએ વિશ્વ શબ્દનો મૂળ અર્થ સર્વ કે અણેય છે, જોટલે

ચરાચર સર્વ વસ્તુના સમૂહને વિશ્વ કહેવામા આવે છે. દોષ, સુષ્ટિ, પ્રદ્વાડ, જગત્, દુનિયા, આલમ એ તેના પર્યાયશબ્દો છે. અગરેજી ભાષામા તેને માટે 'વર્લ્ડ' (world) અને 'યુનિવર્સ' (universe) એ બે શબ્દો પ્રચલિત છે.

જૈન મહર્ષિઓ આ વિશ્વને અનત આકાશના એક ભાગમા જ્વલિત થયેલું માને છે અને તેનો વિસ્તાર એક રજ્જુ જેટલો જતાવે છે. આ રજ્જુનો ખ્યાલ આકાશી આપી શકાય એવો નથી, જોટલે તનો ખ્યાલ તેમણે ઉપમાનથી આપ્યો છે. નિમિષ માત્રમા એક લાખ યોજન જનારો દેવ છ માસમા જેટલું અંતર કાપે તેટલા અંતરને એક રજ્જુ સમજવું અઢી ઠાઈને એમ લાગે કે આ માપ તો ઘણું મોટું થયું, અર્થાત્ તે જટલી મગજમા જસે તેવું નથી, તો તેમની બાજુ ખાતર અમે કહીએ છીએ કે આજના વિજ્ઞાને પણ અંતર જતાવવામા આવા જ ઉપમાનો ઉપયોગ કયો છે તે કહે છે કે 'કેટલાક તારાઓ જેટલી જાંચાઈએ આવેલા છે કે એક સેકન્ડમા ૧૮૬૦૦૦ માર્ઈલનું અંતર કાપનારા પ્રકાશને ત્યાંથી આપણી પૃથ્વી પર પહોંચતા ૧૦૦૦૦૦૦ લાખ વર્ષ કરતા પણ વધુ સમય લાગે ' આ ઉપમાન ઉપરના ઉપમાન કરતા પણ ઘણું આગળ વધી જાય છે, એ યોડી જ વિચારણાથી સમજી શકાયો.

આ વિશ્વનો આકાર કેદ ઉપર હાય મૂકીને જોશેવા પુરુષ જેવો છે, જોટલે ઉપરથી સાકડો છે, પછી વિસ્તાર

પામે છે, પછી સક્રિયાય છે અને પાછો વિસ્તાર પામે છે તેના બિંદુઓ, તિર્થંકુઓ અને અધીઓ એવા ત્રણ વિભાગો છે તેમા બિંદુઓની વ્યવસ્થા નીચે પ્રમાણે છે સદુચી ઉપર સિદ્ધિલા, તેની નીચે પાચ અનુત્તર વિમાનો, તેની નીચે નવ ઝેવેયક, તેની નીચે બાર દેવદોષ અને તેની નીચે જ્યોતિષ ચક્ર એટલે સૂર્ય, ચંદ્ર, શુક્ર, મંગલ અને તારા.

બિંદુઓની નીચે તિર્થંકુઓ આવેલો છે કે જેને મનુષ્યદોષ પણ કહેવામા આવે છે આ તિર્થંકુ દોષમા અમખ્ય દ્વીપ અને અસખ્ય સમુદ્રો છે તેમા મનુષ્યની વસ્તી જળુ, પાતકી અને અધર્મીઓ એ અદી દ્વીપમા જ છે એની વચ્ચે લવણ અને કાલોદપિ એ બને સમુદ્ર પણ આવી જાય છે જળદ્વીપ બધાની મધ્યમા છે અને તેની મધ્યમા મેરુ પર્વત છે તિર્થંકુ દોષનો વિસ્તાર ૪૫ લાખ ચોજન જેટલો છે આધુનિક વિજ્ઞાન પૃથ્વીના વતુલની લંબાઈ આશરે ૨૨૦૦૦ માઈલ માને છે, એટલે તેના રંગે રંગાયેલાઓને આ માપ વધુ લાગશે, પણ એજ વિજ્ઞાન આ વિશ્વમા શુદ્ધ, ઉપશુદ્ધ અને તારાના રૂપમા અમખ્ય પૃથ્વીઓ માને છે, તેમા કેટલાક તારાને એવડા મોટા માને છે કે જેમા આપણી અનેક પૃથ્વીઓ સમાઈ જાય, એટલે આ માપથી કેઈએ આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી

જૈન મહર્ષિઓ આ તિર્થંકુ દોષને (પૃથ્વીને) દશ કે નારગી જેવો ગોળ નહિ પણ વલયાકાર માને છે, અને તેથી જ જૂઓળ શબ્દને બદલે સુવલય શબ્દને પસ

હગી આપે છે. 'અહીં' અમે સ્પષ્ટ કરવા ઇચ્છીએ છીએ કે ભ્રમ વૈજ્ઞાનિકો પૃથ્વીના આકાર વિશે એક મત નથી. સમરસેટવાસી વિલિયમ એકગલ કે જેણે પોતાના જીવનના પચાસ વર્ષો આ સંશોધનની પાછળ ગાળ્યા હતાં, તેણે છેવટે જાહેર કર્યું છે કે 'પૃથ્વી યાદીના આકારની' ચપટી છે અને સૂર્ય તેની આસપાસ ફરે છે.' કેટલાક વૈજ્ઞાનિકો પૃથ્વીને અડકાર પણ માને છે અને કેટલાક તેને ગોળાકાર પણ નહિ અને અડકાર પણ નહિ, એવી વિશિષ્ટ આકૃતિવાળી પણ માને છે. રશિયાની કેન્દ્રીય ફ્રાંટો-ગ્રાફી સંસ્થાના પ્રમુખ પ્રોફેસર ઇસાકોમે જાહેર કર્યું છે કે ભૂમધ્યરેખા એક વૃત્ત (ગોળ) નથી, પણ ત્રણ જુદી જુદી જાતની રેખાઓનો સંગમ છે.

તિર્યંગલોકની નીચે અપોલોક આવેલો છે, તે સાત રજઝુ પ્રમાણુ છે તેમાં અનુક્રમે રત્નપ્રભા, શકેરાપ્રભા, વાલુકાપ્રભા, પદ્મપ્રભા, પૂષ્પપ્રભા, તમ્રપ્રભા અને મહાતમ્રપ્રભા એ સાત પૃથ્વીઓ આવેલી છે અને તે દરેકમાં અકેક નરક રહેલું છે, એટલે રત્નપ્રભામાં પહેલું નરક અને મહાતમ્રપ્રભામાં સાતમું નરક છે. વ્યંતર, વાણ વ્યંતર અને ભવનપતિદેવો તિર્યંગલોકની નીચે તથા રત્નપ્રભાની ઉપરના પ્રતરોમાં વસે છે.

વૈદિક સમ્રાટ આ વિશ્વના સ્વર્ગ, મર્ત્ય અને પાતાલ એવા ત્રણ ભાગો માને છે તેમાં સ્વર્ગનું સ્વરૂપ નીચે પ્રમાણે જણાવે છે. સહુથી ઉપર સાતમું સ્વર્ગ સત્યલોક કે બ્રહ્મલોક, તેની નીચે છઠું સ્વર્ગ તપોલોક, તેની

નીચે પાંચમું સ્વર્ગ જનલોક, તેની નીચે ચોથું સ્વર્ગ મહાલોક, તેની નીચે ત્રીજું સ્વર્ગ સ્વલોક, તેની નીચે બીજું સ્વર્ગ ભુવલોક અને તેની નીચે પહેલું સ્વર્ગ ભૂલોક તેની નીચે મત્સ્યલોકને માને છે કે જેમા આપણો નિવાસ છે આ મત્સ્યલોકને તે પણ યાત્રી જેવો ગોળાકાર અને અનેક દ્વીપસમુદ્રવાળો માને છે તેની નીચે સાત તળેલાવળુ પાતાળ માને છે, તે નીચે પ્રમાણે -

અતલ, વિતલ, સુતલ, રસાતલ, તવાતલ, મહાતલ અને પાતાલ.

આધુનિક વિજ્ઞાન આ વિશ્વને અનંત આકાશના એક ભાગમા આવેલું માને છે, પણ સૂર્ય, ચંદ્ર, તારા અને પૃથ્વી વિષેની તેની માન્યતાઓ જુદા પ્રકારની છે તે સૂર્યને કીડો માઈલ દૂર રહેલો, અતિ વિસ્તારવાળો તથા સ્થિર માને છે અને ચંદ્ર, તારા તથા પૃથ્વીને તેની આસપાસ પરિભ્રમણ કરતી માને છે તેમા પૃથ્વીને દડા કે નારંગી જેવી ગોળ કદથી તેને પોતાની ધરી ઉપર તેમજ સૂર્યની આસપાસ પરિભ્રમણ કરતી માને છે તેની ગણના પ્રમાણે ચંદ્ર આપણી પૃથ્વીથી ઘણો નજીક એટલે માત્ર ત્રણ લાખ અને પાસકે હજાર માઈલના અંતરે આવેલો છે

પૃથ્વીની રચના વિષે તે જણાવે છે કે પ્રથમ તે એક સળગતા ગોળા રૂપે હતી આ સળગતો ગોળો કાળે કરીને ઠંડો પડ્યો અને તેના પર ધીમે ધીમે પડ જાયું, પડી તેમા અમુક વખતે વનસ્પતિ ઉત્પન્ન થઈ, જ તુઓ ઉત્પન્ન થયા, પશુઓ ઉત્પન્ન થયા અને તેમાથી વાનર શરીરનો વિકાસ થતા મનુષ્યો

નિર્માણ થયા પૃથ્વીના ગોળાની અંદર ખૂબ ગરમી રહેલી છે, તેને એ પોતાની માન્યતાની પુષ્ટિમાં આગળ ધરે છે.

આધુનિક વિજ્ઞાન તર્કવાદથી આપણી પ્રાચીન માન્યતાઓને તોડવાનો પ્રયાસ કરે છે, પણ તેણે કરેલા આ વિધાનો તકની કસોટીમાં બિલકુલ ટકી શકે તેવા નથી. વધારે સ્પષ્ટ કહીએ તો પૃથ્વીની રચના વિશેની તેની આ માન્યતા એક પરીક્ષા જેવી લાગે છે. પૃથ્વીનો ગોળો અચૂક વખતે જ ઠંડો કેમ પડ્યો? શા માટે તેની પહેલા કોટા વધે ઠંડો ન પડ્યો? પૃથ્વીનું જે પડ નિર્ણય હતું તેમાં એકાએક જીવન શી રીતે શરૂ થયું? જે કંઈ પણ રાસાયણિક પ્રક્રિયાથી જીવન શરૂ થયું તો બધી વનસ્પતિ કે બધા જાતુ એક સરખા ઉત્પન્ન ન થતા, જુદી જુદી જાતના કેમ બન્યા? જે બધાનું આયુષ્ય મરણ કેમ નહિ? તેમના સુખદુઃખના સંવેદનમાં ભિન્નતા શા માટે? વગેરે વગેરે પ્રશ્નો એવા છે કે જેના ઉત્તર આધુનિક વિજ્ઞાન સંતોષકારક રીતે આપી શકે એમ નથી વળી તેના સિદ્ધાંતો પણ બદલાતા રહે છે. જેમ જેમ ગોઠવોના યતી બન્ય છે, તેમ તેમ તેમાં પરિવર્તન આવતું બન્ય છે, એટલે તે આત્યારે જે કંઈ વિધાનો કરે છે, તે છેવટનું સત્ય છે અને તેનાથી ભિન્ન પરિસ્થિતિ ન હોઈ શકે, એમ માનવાનું લેશમાત્ર કારણ નથી આજે વિજ્ઞાન પ્રત્યે માત્ર શ્રદ્ધા જ નહિ, પણ અધશ્રદ્ધા પ્રકટી રહી છે અને તે જે કંઈ વિધાનો કરે તે બરાબર જ હોય એવો ખ્યાલ ધણાના મનમાં પેદા થયો છે, તેથી અમારે આટલી સ્પષ્ટતા કરવી પડે છે.

પ્રસ્તુત વિષયમાં વિશ્વ શબ્દનો જે પ્રયોગ છે, તે માત્ર આપણી પૃથ્વી પૂરતો જ છે અને તેમાં પણ વર્તમાનકાળે પ્રસિદ્ધ એવા એશિયા, યુરોપ, અફ્રિકા, અમેરિકા અને ઓસ્ટ્રેલિયા એ પાંચ ખંડમાં વસતી માનવજાતિ માટે જ છે

હવે શાંતિના અર્થ તરફ દૃષ્ટિપાત કરીએ. ધર્મશાસ્ત્ર કથાવત્તા ઉપશમનને અથવા પાપના પરિહારને શાંતિ કહે છે, યોગશાસ્ત્ર ચિત્તની સમ્પ્રદિત અવસ્થાને અથવા શમશુષ્ણને શાંતિ કહે છે, મનશાસ્ત્ર ઉપસ્થિત ભયો અને ઉપદ્રવના નિવારણને શાંતિ કહે છે, જ્યોતિષશાસ્ત્ર દુષ્ટ શ્રદ્ધોની અસર દૂર થાય તેને શાંતિ કહે છે, વૈદકશાસ્ત્ર વ્યાધિ કે રોગ મટી જાય તેને શાંતિ કહે છે, અને આધુનિક રાજકારણ યુદ્ધના અભાવને શાંતિ કહે છે એટલે આજે પ્રચલિત બનેલો વિશ્વશાંતિ શબ્દ ‘યુદ્ધના ભયભાથી માનવજાતિનો બચાવ’ એવા અર્થમાં વપરાય છે

૩-યુદ્ધની ઉત્તરોત્તર વધી રહેલી બધાનન્તા

યુદ્ધ ઉત્તરોત્તર બધાનન્ત કેમ બન્યું ? તે પણ આપણે બાંધી લેવું જોઈએ

પ્રથમ મનુષ્યો યુગલરૂપે જન્મતા, એટલે પુત્ર અને પુત્રીનો જન્મ આવે થતો, તેથી તે યુગલિક કહેવાતા. આ યુગલિક મનુષ્યો સ્વભાવે અત્યંત સરલ હતા અને વનમાં રહીને ફળફૂલ વગેરે આરોગતા કાઝિયો, કકામ કે અપઠો કેને કહેવાય ? તેની તેમને ખબર ન હતી પણ કાળજળે ફળફૂલ ઓછા થયા અને મારુન્તારુ થયા હોયું આ

વળતે એક ડાહ્યા માણસે બધાને અમુક વૃક્ષ વગેરે વહેંચી આપી ગયેલા થતો અટકાવ્યો. આ માણસ ટોળીનો-કુલનો આગેવાન બન્યો, એટલે કુલકર ગણાયો.

આ કુલકરોના સમયમા મનુષ્યોની સ્વાર્થલાવના કમથ વધવા લાગી, એટલે હકાર, મકાર અને ધિક્કાર નીતિ અમલમા આવી. કેાઈ જે માણસ લડતા હોય અને કુલકર આવીને એમ કહે કે 'હે ! તમે આ શું કરો છો ?' એટલે પેલા જે શરમાઈને લડવાનું છોડી દે એનું નામ હકારનીતિ. કેાઈ જે માણસ લડતા હોય અને કુલકર આવીને એમ કહે કે 'આ રીતે મ લડો એ તમને શોભતું નથી' એટલે પેલા જે શરમાઈને લડવાનું છોડી દે, એનું નામ મકારનીતિ અને કેાઈ જે માણસ લડતા હોય તેને કુલકર આવીને એમ કહે કે 'ધિક્ક ! તમે આ શું કરો ?' આ રીતે લડતા લાજતા નથી ?' એટલે પેલા જે શરમાઈને લડવાનું છોડી દે, એનું નામ ધિક્કારનીતિ.

કુલકરોનો જમાનો પૂરો થયા પછી શ્રી ઋષભદેવ પ્રથમ રાજ થયા તેમણે લોકોને શાખતા શીખવ્યું, વાસણ બનાવતા શીખવ્યું, ઘર બાંધતા શીખવ્યું તથા બીજાં પણ નાના મોટા અનેક શિલ્પો શીખવ્યા તે માથે તેમને લિપિ અને અકનુ જ્ઞાન પણ આપ્યું. આ વખતે કમ પ્રમાણે લોકસમૂહના બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્ર એવા ચાર વિભાગો પડ્યા તાત્પર્ય કે આજે જેને માનવમ સ્મૃતિ કે માનવસભ્યતા કહેવામા આવે છે, તેનો આ રીતે પ્રસાર થયો.

શ્રી ઋષભદેવ ભગવાને લોકોને વ્યવહારનીતિ-

રાજનીતિનું જ્ઞાન આપ્યા પછી પોતાના સો પુત્રોને જુદા જુદા પ્રદેશોનું રાજ્ય વહેંચી આપીને સસારનો ત્યાગ કર્યો અને યોગસાધના કરવા માઢી આ યોગસાધનાના પરિણામે તેઓ દિલ્લેટ કર્યોથી મુક્ત થયા અને કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરી સર્વજ્ઞ બન્યા પછી તેમણે ધર્મની દેશના દીધી અને ધર્મસાધક એવા સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાનો ચતુર્વિધ સઘ રચાવ્યો તાત્પર્ય કે તેમણે બ્યવહારનીતિ ઉપરાત માનવસમાજને ધર્મ પણ શીખવ્યો અને જગદ્ગુરુનું પદ સાર્થક કર્યું X

શ્રી ઋષભદેવ જગવાનના બધા પુત્રોમા ભરત સહુથી મોટા હતા અને તેઓ અસોધ્યાનું રાજ્ય શામળતા હતા તેમને ચક્રવર્તી* એટલે આ જગતના સર્વ સત્તાધીશ થવાનો વિચાર આવ્યો, એટલે તેમણે વિજયયાત્રા શરૂ કરી અને તે વખતના તમામ રાજા પાસે પોતાની આજુ કબૂલ કરાવી આને આપણે યુદ્ધની ચરુઆત કહી શકીએ, કારણ કે તેમા સૈન્ય પણ હતું અને શસ્ત્રો પણ હતા

આગળ શું બન્યું તે પણ અમે કહેવા ઇચ્છીએ છીએ, કારણ કે તેનાથી તે વખતની મનોભાવના અને

X શ્રી હેમચન્દ્રચાર્ય ત્રિપરિશત્તમપુરુષચરિત્રના પ્રારંભમા તેમની નિમ્ન પદ વડે સ્તુતિ કરે છે —

આદિમ પૃથિવીભવમાદિમ નિષ્પરિપ્લ્લમ્ ।

આદિમ તીર્થનાથ ચ, ઋષભસ્વામિન સુમ ॥

‘પ્રથમ રાજા, પ્રથમ સાધુ અને પ્રથમ તીર્થંકર એવા શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીની અમે સ્તુતિ કરીએ છીએ.’

યુદ્ધનીતિ પર પ્રકાશ પડશે વિજયયાત્રા પછી ચક્રવર્તી-
 પદનો મહોત્સવ ઉજવાયો અને વરતરાય વરતેશ્વર ધ્યા-
 તેમા બધા રાજાઓએ ભાગ લીધો, પણ પોતાનો એ
 પણ બાઈ સામેલ થયો નહિ એથી તેમને ખોટું લાગ્યું
 અને બધા બાઈઓને કહેવું મોકલ્યું કે 'તમારે રાજા
 સલામત રાખવું હોય તો તામડતોળ અધોધ્યા આવી
 અમારી સેવા કરો' બાઈઓ તે માટે તૈયાર ન હતા
 એટલે તેમણે રાજાદીનો ત્યાગ કર્યો ને શ્રી સખભદ્રે
 બગવાનના ચરણની સેવા સ્વીકારી પરંતુ તક્ષશિલાનું રાજા
 લોગવી રહેલા બાહુબલિએ ન તો રાજ્ય છોડ્યું કે
 તો તેમની સેવા કરવાની કબૂલાત આપી તેમણે મોટાભ-
 ઈને કહેવડાવ્યું કે 'આપણી વચ્ચે સ્વામી અને એવકને
 સબધ ઘટી શકતો નથી, કારણ કે આપણા બંનેનું
 સ્વામી સખભદ્રેવ બગવાન છે વળી હું જે રાજા લોગવ-
 ણું, તે હજીનું લોગવું છું અને તેનું રક્ષણ કરવાની માર
 પૂરી તાકાત છે, એટલે હું આજાદ મટીને તમારો સેવા
 થવાને ઈચ્છતો નથી'

વરતેશ્વરને માટે આ પડકાર એક દોષદા રૂપ બન્યો
 એક બાળુ સાર્વભૌમ ચક્રવર્તી થવાની અનન્ય મહત્ત્વા-
 કાક્ષા અને બીજી બાળુ સગા બાઈઓ સાથે યુદ્ધ કરવાનું
 સંયોગે તેમાં મહત્ત્વાકાંક્ષા જિતી અને બ્રાતૃભાવ હાર્યો
 મહત્ત્વાકાંક્ષાએ આ જગતમાં માનવીના હાર્યે કયા કાર્યો
 નથી કરાવ્યા? ન્યાય, નીતિ, ધર્મ, સદ્ભાવ, સદાચાર
 બધાનો તેણે ઢાંઢ વાળ્યો છે ને હજીયે તે મનુષ્યોના

મનમા પેઝીને જો જ કાચોની પુનરાવૃત્તિ કરાવી રહી છે !

મુદ્દની નોખતો ગડમડી અને જોક જખખર સૈન્ય લઈ ભરતેશ્વર બાહુબલિ પર ચડાઈ કરવાને ચાલ્યા. બાહુબલિને આ સમાચાર મળતા તેજો પણ સચ્ચજ યઈને સામા આજ્યા ગમના કિનારે બનેના નિંચો મામસામા જોઈવાઈ ગયા આ વખતે બાહુબલિએ વિચાર કર્યો કે ' અમારા બે બધુજો વચ્ચે તકરાર છે તે મને નમાવવા ચાહે છે અને મારે નમવું નથી આ સયોગોમા હુનરો-લાખો નિદોષ માણસોના લોહી શા માટે વહેવડાવવા ? બે ભરતેશ્વર માની બાપ તો સામસામા લડીને જ ફેસલો કરી લેવો ' આ વિચારને-આ બાવનાને અમે માનવતા કહીએ છીએ, આર્થસરકાર કહીએ છીએ કે જે મનુષ્યને ગમે તેવા વિકટ પ્રસંગે પણ હિંસા તરફ દગી પડતો અટકાવે છે

તેમણે ભરતેશ્વરને ગદેયો કહેવડાવ્યો કે ' સાચો-સત્રિય ન્યાય માટે લડે છે, નિદોષને ન રાજકવા એ તેની પ્રતિજ્ઞા હોય છે, તેથી તમે બે લાખો નિદોષ માણસોના સહાર કરવા ન ઇચ્છતા હો તો આપણે સામસામા લડીને ફેસલો કરી લઈએ '

બાહુબલિનું બાપ જોતા આ સંદેશાનો સ્વીકાર કરવામા જોખમ હતું, છતાં તે ન્યાયી અને બ્યાજબી હતો, એટલે ભરતેશ્વરે તેનો સ્વીકાર કરી લીધો અને દ્વંદ્વયુદ્ધ શરૂ થયું આજે આપણને દ્વંદ્વયુદ્ધથી સામસામા શમ શેરા ખેંચાવાનો ખ્યાલ આવે છે, પણ એ દ્વંદ્વયુદ્ધ

બૂની જાતનું હેતુ તેમા પ્રથમ દૃષ્ટિયુક્ત થયું, એટલે જને જણ સામમાગી નજર માડીને તાકી રહ્યા તેમા કેટલાક વખત પછી ભરતેશ્વરના નેત્રોની પાપણ હાલી, એટલે તેઓ દૃષ્ટિયુક્ત હારી ગયા પરંતુ આ વખતે બાહુબલિએ કહ્યું કે 'ભરતેશ્વર! એમ ન સમજશો કે જનવા કાળ તેથી હું જિતી ગયો. જો તમારા મનમા આવે કોઈ વિચાર આવતો હોય તો થાલો, આપણે શબ્દયુક્ત એટલે ગર્જનાનું યુક્ત ખેલીએ '

પહેલી ગર્જના ભરતેશ્વરે કરી, તે અનેક સિંહ સાથે મળીને ત્રાડ દેતા હોય તેવી હતી પણ બાહુબલિની ગર્જના તેના કરતા થકી બધું હશે દિશામા તેના બુલંદ પડવા પડ્યા જે ત્રણ વાર આ રીતે ગર્જનાઓ થઈ, તેમા ભરતેશ્વર ઢીલા પડ્યા અને બાહુબલિની ગર્જના તેટલી જ ભેરહાર રહી તાત્પર્ય કે બીજી યુક્ત પણ ભરતેશ્વર હારી ગયા

પરંતુ બાહુબલિને લાગ્યું કે હજી ભરતેશ્વરને વિશેષ તક આપવી એટલે તેમણે કહ્યું 'વકીલ બધુ! હજી કંઈ બગડી ગયું નથી આપણે બાહુયુક્ત કરીએ તેમા પાણી ખતાવજો ' એટલે બાહુયુક્ત થયું, પણ તેમા એ ભરતેશ્વર ક્રાંત્યા નહિ છેવટે જને દડયુક્ત પર આવ્યા, તેમા પણ વિજય બાહુબલિની તરફેણમા જ ગયો આથી ભરતેશ્વરને વિચાર આવ્યો કે 'બાહુબલિએ મને બધાં યુદ્ધોમાં હરાવ્યો છે, તેથી ચક્રવર્તીપદ જરૂર તેના હાથમા જશે ' એટલે તેમણે ચક્ર ઉપાઠયુ ને બાહુબલિ તરફ

ફેઠયુ પણ ચક્ર કુટુંબીજન પર ચાલે નહિ, એટલે તે બાહુબલિને પ્રદક્ષિણા દઈને પાછુ ફર્યું

આ જોઈને બાહુબલિએ વિચાર કર્યો કે ‘ભરતેશ્વર બાઈનો ધર્મ ચૂકી ગયા છે, કારણકે તેમણે મારા પર ભવલેણ ચક્ર છોડયુ ભરતેશ્વર ક્ષત્રિયનો ધર્મ પણ ચૂકી ગયા છે, કારણ કે તેમણે હાથમા સમાન હથિયાર આપ્યા વિના યુદ્ધ કર્યું અને ભરતેશ્વર યુદ્ધનો ધર્મ પણ ચૂકી ગયા છે, કારણ કે અમારે પરસ્પરના યુદ્ધમા ચક્રનો ઉપયોગ કરવાનો ન હતો માટે હવે તે મૃત્યુદંડને યોગ્ય છે’

આમ વિચારીને તેમણે હાલ કચકચાબ્યા અને મૂઠી ઉગામી એમની ભુજામા અપૂર્વ બળ હતું, એમની મૂઠીમા અસાધારણ શક્તિ હતી, એટલે એ મૂઠી ભરતેશ્વરના મસ્તક પર પડી હોત તો તેમનું મસ્તક ધડમા પેસી જાત અને જરૂર તેમને મૃત્યુદંડ મળત, પણ એ જ ક્ષણે બાહુબલિના મનમા એક વિચાર ઝમકી ગયો કે ‘બાઈએ જૂલ કરી, પણ હે ભવ ! તું જૂલ શા માટે કરે છે ? એને મૃત્યુ દંડ દેવાથી શુ ?’ અને તેમણે ઉગામેલી મૂઠી હવામા જ તોળાઈ રહી પરંતુ વીગ પુરુષે ઉગામેલી મૂઠી ખાલી બાંધ નહિ, એટલે તેમણે વિચાર કર્યો કે ‘હવે મારે આ રાજ-પાટ અને પત્ની-પરિવારથી પણ સંન્યુ શા માટે જઈને શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના ચરણનો મેવા ન કરવી ? જો મેં પૂર્વે જ તેનો સ્વીકાર કરી લીધો હોત તો મામલો આટલી હદે ન પહોંચત.’ અને તેમણે એ મૂઠીથી પોતાના મસ્તકના વાળનો લોચ કયો તાત્પર્ય કે તેમણે યુદ્ધ અને

સામનાનો વિચાર છોડી લીધો, પોતાના રાજ્યને ચાંત કયો અને કાવચી સાધુનાનો સ્વીકાર કરી લીધો. પછી તેઓ પોતાના બને હાથ નીચા રાખીને બિમા રહ્યા.

આ બાબત બરતેશ્વરની હાલત ઘણી કઠોડી ધડપટી હતી, પણ તેમનો આકસ્મિક બચાવ થયો, એટલે કે હોશમા આવ્યા ને વિચાર કરવા લાગ્યા કે 'જેતું બધા સુદમા વિજય મેળવ્યો હતો, તેણે વિજયની પરવા ન કરતા આ રસ્તો લીધો, એટલે તેને એકઠો ધન્યવાદ છે' અને તેઓ બે હાથ બેડી બાદુબલિના સ્વરૂપે પડ્યા. પછી તક્ષશિલાનું ગાંધ્ય બાદુબલિના પુત્ર સ્વદ્રયશાને સોંપી બરતેશ્વર અયોધ્યા પાછા ફર્યા, એટલે કે ખાવ તો એવો થયો કે બરતેશ્વર જિત્યા અને બાદુબલિ હાર્યા, પણ વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ ભુલ્લી જ હતી. બરતેશ્વર બાદુબલિને નમાવવા ગયા હતા, પણ આખરે તેને તમીને જ આવ્યા હતા, એટલે બાદુબલિ જિત્યા હતા અને તેઓ હાર્યા હતા.

ત્યારપછી અનેક સુદો લડાયા, તેમાં મહાભારતનું સુદ ગણનાપાત્ર છે, કારણ કે તેમાં ભારતવર્ષના ધણી રાજાઓએ ભાગ લીધો હતો અને તેમાં આગળ કદી નહિ વપરાયેલા શસ્ત્રો પણ વપરાયા હતા. આ સુદ પ્રબળ સ્વાર્થલાલસા, મિથ્યાભિમાન અને દૂડકપટની પરપરાને લીધે જન્મ્યું હતું. જેનું આખું રાજ્ય ભુગારમાં છૂટી લીધું તેને જીવવા માટે પાંચ ગામ કે પાંચ ડગલા જમીન આપવા માટે દુર્યોધન તૈયાર ન હતો પણ પરિભ્રામે તેનો તથા આખા કૌરવકુળનો નાશ થયો, એટલું જ નહિ પણ

ભારતવર્ષના અનેક મહાપુરુષો તેમા ખપી ગયા અને તેની ખોટ ન પૂરાણી તે જ ન જ પૂરાણી એથી આર્યસંસ્કૃતિને જખ્ખાર ફટકો પડ્યો અને તેનો નીતિ તથા ધર્મનો આદર્શ નીચે ઉતરી ગયો.

આ સુદમા પાડવોને વિજય મળ્યો, પણ એ વિજયથી તેમનું દિવ જરાયે હરખાયુ ન હતું. યુધિષ્ઠિરની આખમાથી તો બોર બોર જેવડા આસુ પડ્યા હતા કે આ બધુ શુ બની ગયું ? આટલો માનવસહાર અને તે શા માટે ? અમારી એક બીજની છાદ માટે ? એ પાપ-બીરુ પાડવોએ આખરે ત્યાગનો માર્ગ સ્વીકાર્યો હતો અને તેણે જ એમના ચિત્તને શાંતિ આપી હતી.

તે પછી પણ નાના મોટા સુદો લગતા જ રહ્યા છે અને વિજયની પૂનમા પડેલો મનુષ્ય એક પછી એક નીતિના પગથિયા ચૂકતો ગયો છે તેમા સને ૧૯૧૪મા જે પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધ થયું તેણે સહુની આંખો ખોલી નાખી તેમા વિમાન, બોમ તથા અદારથી વીર માઈલ દૂર ગોળા ફેંકી શકે એવી તોપોનો પહેલી જ વાર ઉપયોગ થયો અને તેણે સુદમા ભાગ નહિ લેનારા એવા પણ લાખો નિર્દોષ માણસોનો સહાર કરી નાખ્યો. તેમા આપણે નીતિ કે માનવતાનો આદર્શ અત્યંત નીચે ઉતરી ગયેલો જોઈ શકીએ છીએ.

સને ૧૯૩૮મા બીજું વિશ્વયુદ્ધ શરૂ થયું તે વિસ્તાર અને ભયાનકતામા પ્રથમ કરતા ઘણું આગળ વધી ગયું તેણે અનેક દેશોની તારાજી કરી, ભયંકર માનવસહાર

કયો અને લોકોની ધર્મવિષયક ભાવનાને પણ ભારે ચોટ પહોંચાડી પરિણામે લાશ્વર્યમ્વત, કાળા બજાર, અસાધારણ નફાખોરી, આર્થિક અસમાનતા, બેકારી, મોઘવારી વગેરે અનેક પ્રશ્નો ઉદ્ભવ્યા અને તેનો સતોપકાન્ક ઉઠેલ હોય સુધી આવી શક્યો નથી.

આ યુદ્ધમાં અમેરિકાએ લડાઈનો જલ્દી અંત આવે તે માટે જાપાનના હીરોસીમા તથા નાગાસાકી એ બે શહેરો પર પહેલી જ વાર અણુબોમ ફેંક્યા તેમાં હીરોસીમા પર ફેંકાયેલા અણુબોમે કેટલી તારાણ કરી હતી, તેના વિશ્વાસપાત્ર આકાશ તાજેતરમાં જાહેર થયા છે તેમાં જણાવ્યું છે કે આ બોમથી ૨૪૦૦૦૦ મનુષ્યો મૃત્યુ પામ્યા હતા, ૧૦૦૦૦૦ મનુષ્યોને ઘેટી ઈલાઓ થઈ હતી, ૭૦૦૦૦ માણસોને નાની ઈલાઓ થઈ હતી અને ૭૦૦૦ માણસોનું શું થયું ? તે જાણી શકાય નથી તેમાં પશુ-પક્ષીનો કેટલો સહાર થયો હશે ? તે તો આપણે અતુમાનથી જ સમજી લેવાનું છે.

આ યુદ્ધ પૂરું થયા પછી અણુબોમના વિશેષ પ્રગતિ થઈ છે, એટલે હીરોસીમા પર પ્રથમ ફેંકાયેલા અણુબોમ કરતા હાલનો અણુબોમ પચાસ ગણો વધારે શક્તિશાળી બન્યો છે અને હાઈડ્રોજન બોમ તેના કરતા પણ વધારે શક્તિ ધરાવે છે ઉપરાંત બીજા પણ અણુગ્રાહી બન્યા છે કે જે વિશે સામાન્ય પ્રજાને વિશેષ માહિતી નથી, પણ હવે પછી ત્રીણુ વિશ્વ-યુદ્ધ લડાય તો તે આ બંને વિશ્વયુદ્ધ કરતા ઘણું ભયંકર હશે વધારે ૨૫૪ કહીએ તો સર્વસહારક હશે, કારણકે

તેમા આ અલ્પશસ્ત્રોનો ઉપયોગ અવશ્ય થશે એટલે યુદ્ધની ભયાનકતા ઉત્તરોત્તર વધતી રહી ૮ અને તેથી જ વિશ્વ-શાંતિનો ભેરનાર ચોર ચારે બાજુથી ઉઠ્યો ૮

૪-આયુશસ્ત્રો અંગે મહાજનના મતબો

અલ્પશસ્ત્રો અંગેની સાચી પરિસ્થિતિ આપણે મહા-જનના મતબોથી જાણી શકીશું

સને ૧૯૫૫ ના જુલાઈ માસમા વિજ્ઞાનસિદ્ધાંતમંત્રિ પ્રો. આઈમટ* આઈન્સ્ટાઈને કહ્યું હતું કે ' We appeal, as human beings, to human beings, remember your humanity and forget the rest If you can do so the way lies open to new paradise If you cannot there lies before you the risk of universal death ' અમે માનવ તરીકે માનવજાતિઓને અનુરોધ કરીએ છીએ કે તમે તમારી માનવતાને યાદ કરો અને બીજી જાતિ ભૂલી જાઓ જો તમે એમ કરી શકશો તો તમારા માટે અબિનવ સ્વર્ગનો રસ્તો ખુલશે છે જો એમ નહિ કરી શકો તો તમારા માટે સર્વસંહારક મૃત્યુનો ભય ઊભો છે '

નોબલ પુરસ્કારના વિજેતા પ્રસિદ્ધ રસાયણશાસ્ત્રી ડૉ. પાર્સિંગે કહ્યું છે કે ' જો આ અણુબોમ્બનું પરીક્ષણ ચાલુ રહેશે તો જગતના ૧૦ લાખ મનુષ્યોનું આયુષ્ય ૫ થી ૧૦ વર્ષનું ઘટી જશે અને આગામી ૨૦ પેઢીઓ મુખી ૪૦૦૦,૦૦૦ લાખ બાળકોના અસ્તિત્વ તથા શરીર વિકૃત થઈ જશે *

ભારતના પ્રતિભાષાળી પુરુષની ખ્યાતિ પામેલા શ્રી
અક્ષવતી* રાજગોપાલાચારીએ તાજેતરમાં બે મહોર ઠાણેજના
શતાબ્દિમહોત્સવ પ્રસંગે કહ્યું હતું કે—

‘ પરમ અને સર્વશક્તિમાન પ્રજાને લગતી પરપરાથી
ચાલી આવતી સર્વ માન્યતાઓને ધકેલી કાઢીને ઓગણી-
સમાં સેકાના તકેવાદે સિદ્ધાસન કબ્જે બેસ્યું છે, પરંતુ
બુદ્ધિયુગના ૧૦૦ વર્ષ પછી આપણને માલુમ પડ્યું છે કે
સમય વિનાનું જ્ઞાન આફતકારી વસ્તુ છે ઇડનના બગી
આમાના પેલા જ્ઞાનવૃક્ષ અને ઇવ વિદ્યેની ‘ પવિત્ર કલકથા ’
જ્ઞાનપ્રલોભનના સિદ્ધાંતનો એક નવો જ અને ભયંકર
અર્થ પામી રહી છે અને સમય જતા માનવજાતિને કેાઈ
અમત્કાર ઉઘારી નહિ હો તો આ જ્ઞાન સંસ્કૃતિના વિના-
શમાં પરિણમશે

‘ અમેરિકન વૈજ્ઞાનિકોના મહામહાજની સમિતિને
તાજેતરમાં એવું માલુમ પડ્યું છે કે અલ્યુશિયો ધરાવતા
રાષ્ટ્રો અલ્યુશિયોના જે જગ્યાઓ ધરાવે છે, તે સમગ્ર
માનવજાતિને આ પૃથ્વીના પદ પરથી ભૂસી નાખવા માટે
પૂરતા છે અને અલ્યુશિયોના સામુદાયિક હુમલા સામે કેાઈ
પણ પ્રકારનું સરક્ષણ ચોપીશકાય એવી કરી સંભાવના નથી

બોળતી શક્તિનું પરીક્ષણ થયું હતું બે મીનીટમાં કાળા તથા સફેદ
ભયંકર વાદળ આવીશ દબર રીટની જિયાઈએ પડોન્ના હતા પછી
એ વાદળ દસ ગાઈલ જીએ અને સો માર્ચા નિસ્તાગમાં ફેનાયા હતા
જે દીપમાં આ પરીક્ષણ થયું હતું તેની દસ્તી કાવમને માટે નાબૂદ
થઈ છે

• ‘કદાચ સુદ કાટી ન નીકળે અને આપણે અણુબોમ્બ હથિયારોની લડાઈઓમાંથી ઉગરી જઈએ તો પણ આ ષષ્ઠા અણુશક્તિ જનાવવાના અને તેની સુધારણા કરવાના અખતરાઓની પ્રક્રિયાને કારણે સમગ્ર વિશ્વ તેના જ્વાલિ ભાળકે સહિત વિષમય બની ગયું છે. અણુબોમ્બના આ પ્રયોગાત્મક ઘડાકાઓથી ઉડતી કિરણોત્સર્ગી’ રજને લીધે માનવજાતિનું બીજ ઝેરી થઈ રહ્યું છે. નામાકિત વૈજ્ઞાનિકો કહે છે કે આ પ્રયોગોથી જે ડેટલાક તરવેા વાતાવરણમાં ફેલાયા છે—જેવા કે કાર્બનના ‘આઈસોટોપ્સ’—તેના ઝેરી સ્વરૂપ હજારો વર્ષ સુધી અસ્તિત્વમાં રહેશે, જેને પરિણામે મનુષ્યના બીજની વિકૃતિઓ સર્જાશે અને પરિણામે બાળકો ઘણા જ કદરૂપા જન્મશે.’

રાષ્ટ્રપતિ બાબુ રાજેન્દ્રપ્રસાદજી દિલ્હીમાં યોજાયેલા વિશ્વભૈત્રીદિન પ્રસંગે કહ્યું હતું કે ‘વૈજ્ઞાનિક શોધખોળ ઘણી આગળ વધી જવાથી મનુષ્યે પ્રકૃતિ પર એટલો અધિકાર મેળવી લીધો છે કે વિભિન્ન પ્રકારના વિનાશકારી શસ્ત્રો તેને હાથ લાગી ગયા છે. તાત્કાલિક ચિંતાનું કારણ એ છે કે જો રાષ્ટ્રોમાં પરસ્પર અણુબોમ્બ ચાલુ રહ્યો અને સુદના કારણે દૂર કરી સ્થાયી શાંતિની સ્થાપના ન કરી શકાઈ તો માનવસમાજનું અસ્તિત્વ અને આધુનિક સંસ્કૃતિ બંને પૂર્ણ ભયમાં મૂકાઈ જશે.’

આપણા મહામાતૃ પંડિત જવાહરલાલ નહેરુ કે જે વિશ્વમાં બની રહેલા બનાવોના સતત સંપર્કમાં રહે છે અને વૈજ્ઞાનિક શોધખોળોમાં બારે દિવસથી ધરાવે છે,

તેમણે પણ તાજેતરમા અલ્હાબાદ યુનિવર્સિટીના પદવીદાન-પ્રસંગે આ અલ્ફુશઓની કથાનકતા પર ખૂબ વિવેચન કરીને જણાવ્યું હતું કે ' અલ્ફુશઓનો ઉપયોગ થશે તો વિનાશ નક્કી છે, કારણ કે ઠોઠ પણ દેશ આ અલ્ફુશ ઓનો મર્યાદિત ઉપયોગ કરી શકશે નહિ ' (અર્થાત્ બીજાને અસર પહોંચશે અને પોતાને અસર નહિ પહોંચે એવું નથી)

સત વિનોબાજીએ ગત ડીસેમ્બર માસમા અમદાવાદ ખાતે પ્રથમ માનવમેદનીને ઉદ્બોધન કરતા તેમની લાક્ષણિક રીતીમા જણાવ્યું હતું કે ' વિજ્ઞાન+હિંસા એટલે સર્વનારા વિજ્ઞાન+અહિંસા એટલે સર્વોદય જે જમાનામા ફૂતરું પણ ૮૦૦ માર્ગલ જિંદગી ઉડે તેમા માનવી નીચે જાય એ કેમ આવે ? '

આ પરથી અલ્ફુશઓની કથાનકતાનો ખ્યાલ આપણને આવી શકશે

૫-વિશ્વશાંતિ માટેના પ્રયાસો અને આપણું કર્તવ્ય

પહેલા વિશ્વયુદ્ધે સધળા સહુદય મનુષ્યોને લારે આધાન પડેલાઓ હતો, તેથી આર્થિક દુસ્થ ફરી ખડું ન થાય તે માટે તેમણે વિશ્વશાંતિનો પોકાર કર્યો હતો. વિશ્વયુદ્ધનું પરિણામ જોઈને જગતના યુવકોએ પણ ચોંક્યા હતા, તેથી ભવિષ્યમા બીજું વિશ્વયુદ્ધ ન થાય તે માટે તેમણે ' લીગ ઓફ નેશન્સ ' ૧૧ સ્થાપના કરી તેની મારફત મહત્વના રાજદ્વારી પ્રશ્નોનો ઉકેલ આણવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. પરંતુ ઠોઠ પણ તકરારી પ્રશ્નોનું સમાધાન ત્યારે જ થાય છે કે જ્યારે બંને પક્ષો એક બીજાને ઘરાબર સમ

જવાનું વલણ બતાવે છે, એક બીજાની સુમ્તેલીઓ પ્રત્યે સહાનુભૂતિ દર્શાવે છે અને ન્યાયની ખાતર પોતાને કંઈ જતું કરવું પડતું હોય તો તે જતું કરવાને પણ તૈયાર રહે છે પરંતુ અહીં પરિસ્થિતિ જૂની હતી હરકને પોતાના હકની રક્ષા કરવી હતી, સામાનો વિચાર કરવો નહતો, સામાની સુમ્તેલીઓ પ્રત્યે સહાનુભૂતિ દર્શાવવી ન હતી અને દુર્યોધનની જેમ પોતાના તાબામાં આવી ગયેલા રાજ્યોનો એક નાનો ટુકડો પણ જતો કરવો ન હતો, એટલે એ પ્રયાસનું કંઈ પરિણામ આપ્યું નહિ.

જર્મનીએ યુદ્ધ માટે માથું ઉચક્યું હતું અને છેવટે તે હારી ગયું હતું, એટલે તેના પર અસાધારણ કરનો ભાજો નાખી દેવામાં આવ્યો હતો, જેથી તે વર્ષો સુધી ઊભું ધઈ શકે નહિ કે ફરી યુદ્ધનું નામ લે નહિ બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો આ રીતે વિજયી રાજ્યોએ તેના પરનું વૈર દેવાનો પૂરો પ્રયત્ન કર્યો હતો. વૈરથી વૈર શમતું નથી, એ ભારતવર્ષની શ્રે. પ્રજાએ ઉચ્ચારેલો અભિપ્રાય છે, પણ તે આ રાજ્યોના સૂત્રધાર સુધી પહોંચ્યો ન હતો કે પહોંચ્યો હોય તો તેને હિતાવહ માનવાની તેમની તૈયારી ન હતી પરંતુ બનેલા બનાવોએ બતાવી આપ્યું છે કે ભારતવર્ષની પ્રજા સાચી હતી અને તેઓ ખોટા રસ્તે હતા જર્મની ધારવા દરવા ઘણું વહેતું તૈયાર થઈ ગયું ને વિજ્ઞાનના બળ પર સુખાક જનીને તેણે વિધની મહાસત્તાઓ સામે ફરી માથું ઉચક્યું આ રીતે સને ૧૯૧૮ માં બીજી વિશ્વયુદ્ધ ફાટી નીકળ્યું તેમાં કેનો

કેટલો દોષ હતો, તે વચ્ચે અહીં અપ્રસ્તુત છે આ સુદ પશુ જમીની હારી ગયું અને ઇંટઢી, બાપાન વગેરેને પણ કાતિલ કટકો મારતું ગયું. તેના જે અનિષ્ટ પરિણામો આવ્યા તે હમણા જ આપણે જોઈ ગયા છીએ.

આ પરિણામથી વિશ્વની જનતા કકળી ઉઠી અને રાજદારી પુરુષોને પણ એમ લાગ્યું કે હવે આ જગત પર ત્રીજી વિશ્વયુદ્ધ થવું ન જોઈએ. તેથી તેમણે વિશ્વશાંતિ માટે ફરી કમર કસી અને 'ધી યુનાઇટેડ નેશન્સ ઓફ ધી વર્લ્ડ' નામની સંસ્થા સ્થાપી, જે આજે યુ નો ના નામથી પ્રસિદ્ધ છે અને અમેરિકાની રાજધાની વોશિંગ્ટન ખાતે પોતાનું વડું મથક રાખીને પોતાનું કામકાજ ચલાવી રહી છે. આ સંસ્થા વિશ્વના અગત્યના રાજદારી પ્રશ્નો હાથ ધરે છે અને તેના શાંતિભરે ઉકેલ લાવવા પ્રયાસો કરે છે, પણ હજી સુધી કંઈ પણ મહત્વના રાજદારી પ્રશ્નો તે સ્વતોષકારક-સફળ ઉકેલ લાવી શકી નથી કાબલા તરીકે કાન્મીરનો પ્રશ્ન છેલ્લા દશ વર્ષથી તેની પાસે ગયો છે, પણ હજી સુધી તે અણઉકેલ રહ્યો છે અને તેનાથી ઉત્પન્ન થયેલી કડવાશ જરાયે ઘટી નથી, બરકે ઠંઠક વધવા પામી છે.

જીજી બાળુ વિશ્વશાંતિની વાતો કરનારા આ રાજદારી પુરુષો શસસરનામ અને સૈન્યોની પાછળ ગળતવર ખર્ચ કરી રહ્યા છે અને અણુશસ્ત્રો જેવી લાયકર વસ્તુઓનું નિર્માણ પણ કરી રહ્યા છે, એટલે તેમને ખરેખર શાંતિ જોઈએ છે કે કેમ? એ પ્રશ્ન ઘણાના મનમાં ઉઠે છે તેના

ઉત્તરમાં આ રાજદારી પુરુષો કહે છે કે ‘અમે તો શસ્ત્ર
ચતુર આટલા વિશાળ પાયે નિર્માણ એટલા માટે કરીએ
છીએ કે અમારી એ સામગ્રી એકદમ જ બીજા કોઈ અમારા
ઉપર હુમલો કરવાની હિમત કરે નહિ તાત્પર્ય કે એ રીતે
યુદ્ધ જાગવાની સંભાવના એટલી જાય અને શાંતિ જળવાઈ
રહે.’ પણ આ ઉત્તર સાચો જ કોઈ પણ સુસંગતના મનનું
સમાધાન કરી શકે એવો છે જે સમસરભ્રમની પાછળ
કોરો-અબજો રૂપિયાનો ખર્ચ કરવામાં આવે છે, તે માત્ર
ધાક બેસાડવા માટે જ છે અને સમય આવ્યે તેનો ઉપયોગ
અકબલ્ય માટે નહિ થાય એની ખાતરી શું? બિલાડીએનો
સમૂહ એમ કહે કે હવે અમે બહારને પકડવાનું તથા
મારવાનું બધું રાખ્યું છે, તો એ વાત કોના મળે ઉતરે ?
તાત્પર્ય કે રાજદારી પુરુષોની હાલની હિલચાલ જનતાના
મનમાં શાંતિની કોઈ પ્રતીતિ જન્માવી શકતી નથી અને
એ રીતે તેમનો પ્રયાસ નિષ્ફળ નહિ તો નિષ્ફળતાની સમીપે
જઈ રહ્યો છે આ મયોગોમાં આપણું કર્તવ્ય શું કોઈ
શકે ? એ આપણું વિચારવાનું છે

૬-‘આપણે શું ?’ એ વસ્તુ હિતવશ નથી

દેશકાલ એમ માને છે કે હવે પછી યુદ્ધ થશે તો
અમેરિકા ને રશિયા બે સામગ્રામાં આવડશે અને તેના
છાટા સુરોપને તથા મધ્ય એશિયાને ઉડશે, તેથી આપણે
શું ? તાત્પર્ય કે આ સયોગોમાં આપણે તેની કોઈ ચર્ચા-
વિચારણા કે માયાદૂટમાં ઉતરવાની જરૂર નથી પણ આ
વિચાર બૂઝવરેલો છે

ઘરમાં કેઈ અસાધારણ બનાવ બન્યો હોય તો તેની અસર આપણા જીવનવ્યવહાર પર થાય છે

પાટોચમાં કેઈ અસાધારણ બનાવ બન્યો હોય તો તેની અસર પણ આપણા જીવનવ્યવહાર પર થાય છે હાખલા તરીકે આગ લાગી હોય તો આપણે પણ આપણું ઘર સંભાળવું પડે છે અને જરૂર પડે તો ગાસડાપોટલા બાધી બીજે આશ્વા જરૂં પડે છે અથવા કે'ંડ ચોર પેલા હોય તો ત્યાંથી આપણા ઘરમાં ન આવે તેની તકેદારી રાખવી પડે છે અને બચાવના સાધનો તૈયાર કરવા પડે છે

ગામ પર વારંવાર ધાક પડતી હોય, કેઈ દુરમનનો હુલ્લો થનો હોય, હવાપાણી બગડ્યા હોય કે ખાણીનાં પુર વગેરેનો ભાર ઉપસ્થિત થયો હોય તો તેની અસર પણ આપણા જીવનવ્યવહાર પર થાય છે એ સંચો-ગોમાં આપણે ગામ છોડી દેવું પડે છે અથવા બચાવના ઉપાયો ચોજવા પડે છે

તાલુકા કે દેશમાં દુકાળ પડ્યો હોય, અતિવૃષ્ટિ થઈ હોય, તીક વગેરેના કારણે પાકનો નાશ થયો હોય, બહાવવટિયા વગેરેનો ત્રાસ ફેલાયો હોય કે બખેરો ભાગ્યો હોય, તો પણ આપણા જીવનવ્યવહાર પર અસર થાય છે અને એ આકૃતમાથી કેમ બચવું ? તેની ગંભીર વિચારણા કરવી પડે છે

તે જ રીતે વિધવા કેઈ પણ ભાગમાં અસાધારણ બનાવો બને તો તેની અસર પણ આપણા જીવનવ્યવહાર

પર યથા વિના રહેતી નથી તેથી ‘આપણે શું ?’ એવું બેદરકારીભર્યું વલણ બતાવતું હિંદુ નથી લેખો આ ગીતે બેદરકારીભર્યું વલણ બતાવે છે, તેમની સ્થિતિ રાજ્ય હેલના વાનરો જેવી થાય છે

એક રાજ્યમહેલમાં કેટલાક વાનરોને પાળવામાં આવ્યા હતા તેમને રાજકુમારો સાથે સાથે ખવડાવતા, ખૂબ રમીડતા અને ખૂબ કુદાવના આથી તેમને રાજ્યમહેલમાં ખૂબ ગમી ગયું હતું અને તેમનો બધો સમય આનંદમાં પસાર થતો હતો

તે જ મહેલમાં એક ઘેટાનું ટોળું પાળવામાં આવ્યું હતું, જે નાના રાજકુમારોને મવારી કરવા માટે ઉપયોગી હતું આ ટોળામાં એક ઘેટો વફરેલો હતો તે પાસે આવેલા રાજના રમીડામાં પેત્રી જતો, જે તે વસ્તુઓમાં મોડું નાખીને તેને એડી ઢરતો અને તેમાંની કેટલીક ખાઈ પણ જતો આથી રસોઈયો તેના પર ખૂબ શ્રદ્ધે ધતો અને હાથમાં લાકડું-લોડું જે કંઈ આવ્યું તેનો છૂટો ઘા કરતો આમ વારંવાર બન્યા કરતું, પરંતુ ન તો ઘેટો પોતાની ટેવ સુધારતો કે ન તો રસોઈયો તેના પર ઘા કર્યા વિના રહેતો

વાનરો આ બનાવ નજરે નિહાળતા પણ ‘આપણે શું ?’ એમ માનીને તેની ઉપેક્ષા કરતા અને પોતાની રમતગમતમાં મગ્નગુલ રહેતા પરંતુ એક દિવસ તેમાંના એક સમજી વાનરે બધાને એકાતમાં બોલાવ્યા અને કે ‘ભાઈઓ ! જ્યાં ઘેટાની અને રસોઈયાની રાજ

ચાહુ હોય ત્યાં આપણે રહેવું સારું નહિ એમાં કોઈ વખત આપણું નિકેદન નીકળી જાય માટે આપણા ઉપર આકૃત આવે તે પહેલાં જ આપણે આ રાજમહેલને ત્યાગ કરી વનમાં ચાલ્યા જઈએ. ત્યાં આપણું જીવન મુખેથી નિર્ગમન થશે ’

આ સામળી એક વાનરે વહ્યું કે ‘ ઘેટાં અને રસોઈવાની લડાઈ ચાલતી હોય તેમાં આપણે શું ? એ બંને એમનું ફાડી લેશે, માટે આપણે તેનાથી બચી પામી ચાલ્યા જવાની કોઈ જરૂર નથી ’

બીજા વાનરે કહ્યું કે ‘ આ લડાઈ તો ઘણા વખતથી ચાલે છે, એટલે આપણા પર આકૃત આવવાની હોત, તો કપ્પારની જે આવી ગઈ હોત ’

ત્રીજા વાનરે કહ્યું કે ‘ ઘેટાં અને રસોઈવાને બે લડાયા કરે અને તેમાં આકૃત આપણા ઉપર ઉતરે એ વાત જ મને તો હસવા જેવી લાગે છે. ’

ચોથા વાનરે કહ્યું કે ‘ અહીં આપણને અમૃત જેવા મીઠા લોજન મળે છે અને વનમાં જઈએ તો ત્યાં લૂખા-સૂકા ફળો તથા પાકડાં આવ્યા પડશે, માટે હાથે કરીને આકૃત આ માટે વહોરી લેવી ? ’

ઉત્તરમાં સમગ્ર વાનરે કહ્યું કે ‘ મેં આ બંધાવ પર બહુ જાડાણથી વિચાર કર્યો છે અને તેમાં મને આપણું જે જાવી દેખાયું છે, તે તમને જણાવ્યું છે માટે મારા વચન પર વિશ્વાસ રાખો અને આ સ્થળ છોડી દો ’

પરંતુ કોઈએ તેની શિખામણ માની નહિ, એટલે

એ સમયે વાનર રાજમહેલ છેડીને એકઠો જ વનમાં ચા.યો ગયો અને બીજા વનરો તેને મૂખ માની તેની મૂખાંઈ પર હસવા લાગ્યા.

આ બાજુ પેટા અને રમેઈયાની લડઈ થાતુ જ હતી તેમા એક દિવસ અત્યંત ક્રોધાવેશમાં આવેલા રસોઈવાંચે પેના રંગને મુગજતુ લડકું માયું, તેથી પેટા સગમી ઉડ્યો ને બરાડા પાડ્યો પતેની અશ્વચાગામાં પેટો ત્યાં જમીન પર આગેાડીને પોતાનું સગજતુ શરીર છુત્તાવા લાગ્યો એમ કરવા ત્યાં પડેછુ પાસ સગમી ઉડ્યું અને જોતજોતામાં પ્રચક આગ જામૂકવા લાગી આથી તે અશ્વચાગામાં બારેલા પલા પોડાઓ ઘસી ગયા ને કેટલાક મૃત્યુ પલ પામ્યા.

આ પોડાઓ પલા કિમતી હતા અને રાખને ખૂબ મિત્ર હતું એટલે તેણે અશ્વચિકિત્સકોને બોલાવ્યા અને ઘસી ગયેલા પોડાઓને સાગ કરવાનો ઉપાય પૂછ્યો એ અશ્વચિકિત્સકોએ કહ્યું કે ‘તે વાનરની તાણ ચરમી આ ઘાગેલા પેડાઓના શરીર પર લગાડવા મા આવે તો તેમને વસ્ત્ર ચાર ચર્ક થાય. મારે લેમ અને તેમ જલ્દી વાનરની ચરમી મેગવો.’

રાજાએ કહ્યું કે ‘એ કામ સરલ છે, કારણ કે અપણા રાજમહેલમાં વાનરોનું એક ટોળું પાળેછું છે’ પડી ગઈના દુકમથી રાજાચેરડોએ બધા વાનરોને લોકડી વગેરેના પ્રદારથી મારી નાખ્યા અને તેમના મૃત દેહમાંથી ચરમી કાઢીને ઘાગેલા પોડાના શરીરે લગાડી મરતી વખતે

દરેક વાનરને લાગ્યું કે પોતે પેલા વાનરની શિખામણ ન માનવામાં ગળીર ભૂલ કરી હતી, પણ હવે કોઈ ઉપાય હાથમાં રહ્યા ન હતો.

તાત્પર્ય કે નણક ચા દૂરના કોઈ પણ ભાગમાં સુઈ ચાલતું હોય તો ‘આપણે શું ?’ એવું બેદરકારીભર્યું વલણ બતાવવું ઇંદિ નથી તે માટે આપણે પણ યોગ્ય ચર્ચા-વિચારણા કરવી જોઈએ.

આજે તાર, ટેલીફોન અને રેડિયો જેવા સાધનો દ્વારા વિશ્વનો સંદેશવ્યવહાર સડપી બન્યો છે અને અવર-જવરના સાધનોમાં પણ ઘણી ગતિ આવી છે, તેથી વિશ્વના જુદા જુદા ભાગમાં બનતા બનાવોની અસર આપણા જીવનવ્યવહાર પર જટલી થાય છે અને તે આપણી નીતિ તથા ધર્મવિષયક ભાવનાને પણ સ્પર્શી જાય છે. તેમાં ચે એ બતાવે વિશ્વયુદ્ધ જેવો મહાન હોય તો તેની અસર આપણા સમસ્ત જીવનવ્યવહાર પર ખૂબ ઘેરી પડે છે, એ આપણે તકાઈ ગમેતા જી વિશ્વયુદ્ધથી બરાબર જાણુ બન્યું છે.

૭-યોગ્ય વિચારણા અદ્ભુત પરિવર્તન લાવી શકે છે.

કેટલાક કહે છે કે ‘વિશ્વયુદ્ધની અસર આપણા જીવન ઉપર થવાની હોય તો પણ આપણી વિચારણાથી શું થવાનું છે ? એનો છેવટનો આધાર તો જગતની મહા-સત્તાઓ ઉપર જ છે.’ પરંતુ આ કથન વારંવાર પરિ-રિધિ સમન્વયા વિનાનું છે. જો વિચારણા યોગ્ય હોય અને તેની પાછળ સઠ્ઠ તથા પ્રચારનું બળ હોય તો તે

વિશ્વનાથ એક છેલ્લાથી બીજા છેલ્લા સુધી પહોંચી શકે છે, લાખો મનુષ્યના મુદ્ધવિષયક વિચારોમાં પરિવર્તન કરી શકે છે અને એ રીતે જે હોકામત નેવાર થાય છે, તેની અસર જગતની મહાસત્તાઓ ઉપર પણ પડે ॥ ત.ત.૧૫૦ ॥
કે તે મનુષ્યના પરિવર્તન લાવી શકે ॥ વળી અને તો જગતનાં જનભાગ બધા જ સ્પષ્ટો પ્રજ્ઞાનવાદી છે, એટલે પ્રજ્ઞાનત્વ, જનમત કે હોકામતની અસર સમુદાયમાં મોટાથી મોટા ઉપર પડી ચોટી પડવાનો સમાવેશ છે મુદ્ધ અને શાંતિ એ બંને વિચારોથી સંબંધ છે, એ આપણે ભૂલવનું નથી.

‘મુદ્ધ અને શાંતિ એ બંને વિચારોથી શી રીતે સંબંધિત?’ એ ઘણાને સમજાનું નથી, એટલે તે વિશે પણ અઢી થોડું સ્પષ્ટીકરણ કરીશું જગત પર જે જે મુદ્ધો થયા, તે અમુક બ્યહિષ્કે બ્યહિષ્કેના વિચારોને લીધે જ થયા છે ભરતેશ્વરના મનમાં ભક્તવર્તી થવાની મહત્ત્વાકાંક્ષા બાજી, એટલે શસ્ત્રો તૈયાર થયા, સૈન્ય તૈયાર થયું અને આક્રમણ ચાલુ થતા જગત પર મુદ્ધ સર્જાયા. કૌરવોનાં મનમાં સ્વાર્થતાલસા પ્રજ્ઞા બની, ઈર્ષ્યાનો વેગ વધી ગયો અને દુકકપટે ભેર પકડ્યો, એટલે જગત પર બીજા મહા-જ્વારણ સર્જાયું તે જ રીતે જર્મનીના સરમુખત્યાર ઑટોદર હિટલરના મનમાં એવો વિચાર આવ્યો કે અમરી પાસે વૈજ્ઞાનિક સાધનોનું બળ છે, ચિસ્તબદ્ધ સૈનિકો છે અને આક્રમણ કરવાની આવડત પણ છે, તો અમે ૧
સાર્વભૌમ ચલા શા માટે ન બની શકીએ? ૨
તૈયારોએ કરી, તેમાંથી બીજા વિશ્વયુદ્ધ

જગત પર ત્રીજી વિશ્વયુદ્ધ આવશે તો તે પણ સ્વાર્થ, ઇર્ષ્યા, વૈરવૃત્તિ, બધા શકા વગેરે માનસિક વૃત્તિઓને લીધે જ આવશે, તેથી યુદ્ધ વિચારથી સર્જાય છે, એમ કહેવું ઉચિત છે.

જો ઉક્ત વિચારમા પરિવર્તન આવે તો યુદ્ધની મનોવૃત્તિ દૂર થાય અને શાંતિ જગવાઈ રહે, એટલે શાંતિ પણ વિચારથી સર્જાય છે, એમ માનવું જોઈએ. બાહ્યબલિના વિચારમા પરિવર્તન થયું, એટલે બંને પક્ષના સैन्यો વચ્ચે તુરંત યુદ્ધ થતું અટકી ગયું અને વિચારમા પરિવર્તન થયું, તેથી જ દ્વંદ્વયુદ્ધનો અંત પણ શાંતિભર્યા વાતાવરણમાં આવ્યો. એટલે વિશ્વશાંતિનો પ્રશ્ન જો વિચારપરિવર્તનનો જ પ્રશ્ન છે.

તીર્થંકરો, તથાગતો તેમજ અન્ય ઋષિ-મહર્ષિઓ જગતને ઉપદેશ આપે છે, તેનું કારણ શું ? તેનું કારણ જો જ કે જે વિચારો મનુષ્યને પાપમવૃત્તિ તરફ ધકેલે છે અને જેના લીધે તે પોતાનું તથા પારકાનું હિત બગાડે છે, તેમા પરિવર્તન કરવું.

કેટલાક કહે છે કે ‘વિશ્વ પર આ અશૂતપૂર્વ આકૃત સર્જનારા વૈજ્ઞાનિકો છે તેઓ અણુશઓ બનાવવાનો કે તેનું સચાલન કરવાનો સ્પષ્ટ ઇનકાર કરી દે તો રાજ-સત્તાઓ શું કરી શકે ?’ પરંતુ આ પ્રશ્ન પણ વિચાર પરિવર્તનનો જ છે. આજના વૈજ્ઞાનિકોએ જે વિજ્ઞાનની દીક્ષા લીધી છે, તેમા આત્મા નથી, પુણ્ય-પાપ નથી અને પરલોક જેવી કોઈ વસ્તુ નથી એટલે તેઓ પણ કામ-

મુખના મુખ્ય સાધનરૂપ ધનની પાછળ પડ્યા છે અને તેથી તેમણે રાજ્યાશ્રયનો સ્વીકાર કર્યો છે. બે તેમનાં દિલમાંથી આ ધનલાલસા નીકળી જાય તો જ તેઓ રાજ્યાશ્રયનો ત્યાગ કરે અને પોતાની શક્તિનો ઉપયોગ માનવ-હિતના અન્ય કાર્યોમાં કરે.

અહીં પ્રમગ્નવશાત્ એ પણ જણાવી દઈએ કે આજનાં વિજ્ઞાને ઘણાં લોકોને ધનલાલસાનો ચેપ લગાડ્યો છે, નીતિનું ધોરણ ખૂબ નીચું ઉતરી ગયું છે અને તેઓ પોતાના વ્યક્તિગત જીવનમાં પણ શાંતિનો અનુભવ કરી શકતા નથી તેમનાં એ વિચારોનું પરિવર્તન થાય તો જ તેઓ શાંતિ અનુભવી શકે આ વિષયમાં અમને એક કોડપતિ શેઠનું દષ્ટાન યાદ આવે છે.

૮-કોડપતિ શેઠનું દષ્ટાન

એક રાજાએ વિચાર કર્યો કે મારા નગરમાં કેટલા કોડપતિઓ છે અને તેમની પાસે કેટલું ધન છે? તે મારે જાણવું આથી તેણે હદરો પીટાવ્યો કે ‘જેની પાસે જેટલા કોડ રૂપિયા હોય તેટલી ધન્યો તેણે પોતાના ઘર પર ફરકાવવી અને તે ધન્યો રાજ્યની મુખ્ય ઠંથેરીઓથી લઈ જવી તેમાં જેની પાસે છપ્પનકોડ રૂપિયા હશે, તેને ખાસ ધન મળશે અને તેના ઘરે રાજસેવકો આવીને નિત્ય બેસી વગાડશે.’

આ હદરો સાંભળીને ધનપાળ શેઠે વિચાર કર્યો કે ‘હાલ તો મારી પાસે બેકોડ રૂપિયા છે, પણ વિશેષ પ્રયત્ન કરે તો છપ્પન કોડ રૂપિયા વધી જાય અને

ખાસ ધન રૂઢી તથા રાજસેવકો આવીને લેરી વગાડે ' આથી વધારે રૂઢી બીજી શું હોઈ શકે ? એટલે તેમણે શોપન કોડ બીજા મેળવવાનો નિશ્ચય કર્યો

લક્ષ્મીને વધારવાનો મુખ્ય ઉપાય વ્યાપાર છે, એટલે તેમણે વ્યાપારમાં ખૂબ વધારો કર્યો અને મુરુચ પહોંચતું હતું તેથી તેમાં નફો પણ મારી રીતે થવા લાગ્યો. બીજા બાબુ શેઠે ખર્ચમાં કાપકૂચ કરવા માડી કે જેથી ચોતાનો છપ્પન કોડ રૂપિયા લેવા કરવાનો સકલ જલ્દી પાર પડે

આ રીતે કેટલાક વર્ષો વ્યતીત થયા પછી ધનપાળ શેઠ ખાસે મર્યાપન કોડ રૂપિયા થઈ ગયા અને માત્ર એક કોડ રૂપિયા કમાવવાના જ બાકી રહ્યા. 'એ તો હમણા કમાઈ લઈશ' એવો શેઠને દૈવ વિશ્વાસ હતો, પણ તેમણે છેલ્લું સાહસ નિષ્ફળ નીવડ્યું અને એ કોડ રૂપિયા આછા થયા. પરંતુ શેઠ હિંમત હારે તેવા ન હતા તેમણે ફરી બાથો ચડાવી, એક બીજો દાવ નાખ્યો અને તેથી ગયેલા એ કોડ પાછા મેળવી લીધા

શેઠને છપ્પન કોડની પૂરી લગની લાગી હતી, એટલે સૂતાં, ઉઠતાં, ખેસતાં એ જ વિચાર આવતો અને એમાં જ તે આખો દિવસ રમ્યાપમ્યા રહેતા, પણ જે એક કોડ ખુટતા હતા, તે પૂરા થવા નહિ મર્યાપનના શોપન થાય, ત્રેપન થાય, બાવન થાય ને વળી પાછા મર્યાપન થાય, પણ સરવાળો છપ્પન સુધી પહોંચે નહિ આથી શેઠના મનમાં બારે ચિંતા પેડી

રોજ ભાતભાતના ભોજન તૈયાર થાય અને શેઠાણી

પેતે પીરનવા બેસે, પણ શેઠનું ચિત્ત ખાવામાં ચોટે નહિ.
પુણ માટે મોટા છાપર પડગ અને રેશમની તળાઈઓ
જા અનેકવાર પડખા બદલે ત્યારે જ શેઠને થોડી જિજ્ઞાસા
ભાવે. કોઈ મનવા આવે તો શેઠને વાત કરવાનું દિલ થાય
નહિ. દેવ-શૈવ અને એવાં પૂજા તો ધન કમાવાની પૂનર્મા
વણા રિસધી છૂટી ગયા હતા. વળી દાન દેવા ધન બોધ
શાય, એટલે તેમણે ગરીબગરબાને દાન દેવાનું બંધ કરી
દીધું હતું અને સાર્વજનિક તથા ધાર્મિક કાર્યો અંગે જે
દીપ કે ફાળા થતા તેમાંથી પણ પોતાનો હાથ પાછો
ખેંચી લીધો હતો.

હોઠો એમ માને છે કે આપણી પાસે પુષ્કળ પૈસા
હોય તો મનમાંનું સુખ ભોગવોએ અને દુનિયામાં આપણાં
નામનો ઠોકો વગાડીએ, પણ ધનકાલસામાં કુમેલા પચાવન
કેળના માલીકની સ્થિતિ આવી હતી !

આ ચિંતાથી શેઠની ચતુરાઈ તો ન થતી, પણ શરી-
રનું વળન થતી ગયું અને તબિયત લથડી ચાર ચાર પાંચ
પાંચ દીર્ઘ તાવ આવવા લાગ્યો. વેદ-હકીમોએ હવા
ચાપવા મંડી, પણ મનમાં ધનરોગ પેઠો હતો, એટલે એ
હવાઓએ હારી કરી નહિ.

આવી બિમાર હાલતમાંયે શેઠ છાપન કોઠને ભૂલ્યા
નહિ. 'છાપન કોઠ' એ તેમનો મત્ર-જપ બની ગયો હતો,
એટલે તેનું રટણ તેમના મનમાં ચાલુ જ હતું.

ધનપાત્ર શેઠને ચાર પુત્રો હતા, તે ત્યારે સરકારી
અને સમજી હતા તેમણે ધનપાત્ર શેઠની આ હાલત જોઈને

કહ્યું કે ‘પિતાલ ! ભગવાનનું નામ લેા એનાથી બધાં સારા વાના થશે’ ત્યારે ધનયાળ શેઠે કહ્યું કે ‘હું ભગવાનનું નામ ભૂલ્યો નથી તેને સારો માણસ માનતો હતો, તેથી જ તેની જોડે મૂળ લેવડદેવડ કરી, પણ તેણે આપણા હિસાબના પાત્ર હજાર રૂપિયા હજી સુધી આપ્યા નથી માટે તેની પાસે જલ્દી ઉધરાણી કરો ને એ પૈસા કોઈપણ રીતે વસુલ કરો, નહિ તો છપ્પન કોડ પૂરા શી રીતે થશે ?’

પુત્રો વિચારમાં પડ્યા કે ‘હવે શું કરવું ! પિતાલને તો છપ્પન કોડની પૂરી ધૂન લાગી છે તેઓ જો આ ધૂનમાં જ પરલોકે સિધાવશે તો તેમની દુર્ગતિ થશે અને પુત્રો તરીકે આપણી ફરજ છે કે તેમને સદ્ગતિ પમાડવી થરતું તેઓ આપણી કે કોઈ સામાન્ય મનુષ્યની વાત માનશે નહિ, તેથી કોઈ ત્યાગી મહાપુરુષ મળી આવે તો તેમને લઈ આવવા તેઓ એમને હિતશિક્ષા આપીને જરૂર ઠેકાણે લાવી શકશે’

આ રીતે પુત્રોએ ત્યાગી મહાપુરુષની શોધ કરવા માઠી ત્યા સફલાગ્ન્યે એક પત્ર મહાવ્રતધારી નિર્ઘ્ન મહાત્મા મળી આવ્યા, એટલે તેમને વદન કરીને બધી હકીકત જણાવી ને પોતાને ત્યા પધારવાની વિનંતિ કરી પરોપકાર એ મહાપુરુષોનું પલ્લુ હોય છે, એટલે તેમણે વિનંતિનો સ્વીકાર કર્યો

એ પુત્રોએ આગળથી આવીને ખજાર આપી કે ‘પિતાલ ! આપણે ત્યા એક ત્યાગી મહાત્મા પધારે છે !’ એ સાંભળી શેઠે કહ્યું કે ‘આપણે ત્યાગી મહાત્માનું શું

કામ છે? એ પચાવનના ચોપન કરાવશે, પણ છપન્ત નહિ કરાવે.' પછી તેઓ માથે કપડું ઝોલીને સૂઈ ગયા.

પેલા મહાત્મા શેઠના ઘરે પધાર્યા અને તેમના પલંગ પામે ગયા. પુત્રોએ તેમની પધરામણીની ખજર આપી, પણ શેઠ કંઈ બોલ્યા નહિ એટલું જ નહિ પણ તેમણે ત્યાં જ બેસી રહ્યા. માંડવો અને તબિયત વધારે બગડી હોય એવો દેખાવ કર્યો, જેથી મહાત્મા તેમને દાનપુણ્યની કોઈ વાત કરે તો જવાબ આપવો પડે નહિ. ધનવાણસ્ય મનુષ્યને કયા લઈ જાય છે? તેનો આ નાદર નમૂનો છે.

મહાત્મા જ્ઞાની હતા, એટલે બધી પરિસ્થિતિ આખના પલકારામાં જ સમજી ગયા અને તેમણે ધીરથી કહ્યું કે 'શેઠજી! હવે છાપન કોડમાં કેટલા બાકી રહ્યા? તેમને જણાવો.' ત્યાં છાપન કોડની પૂર્તિની વાત આવી, ત્યાં શેઠ સાવધ થઈ ગયા અને મોઢા પરથી કપડું કાઢી નાખીને 'પધારો પધારો!' કહેવા લાગ્યા. તે સાથે પુત્રોને આજ્ઞા કરી કે 'મહાત્માજીનું જલ્દી પૂજન કરો.' એટલે પુત્રોએ મહાત્માજીનું પૂજન કર્યું. પછી જો હાથ ભેડીને કહ્યું કે 'પ્રતો! હવે છાપન કોડમાં માત્ર એક કોડ જ પૂરે છે, તે જલ્દી મળી જાય એવો ઉપાય બતાવો!'

મહાત્માએ કહ્યું 'એ કંઈ મોટી વાત નથી, પણ તમે એક કામ કરો તો જ એ બની શકે એમ છે.'

શેઠે કહ્યું 'એ કામ હું જરૂર કરીશ મારે શું કરવાનું છે?'

મહાત્માએ કહ્યું 'જુઓ, હવે મારી'

અને તમારી માફક હું પણ પરલોક સીધાવવાની તૈયારી કરી રહ્યો છું, એટલે આપણે બંને પરલોકમાં સાથે જ સીધાવવાના. આ પરલોકનો રસ્તો ઘણો કઠણ છે, ખાસ કરીને તેમાં કાટા વિશેષ હોય છે, એથી હું તમને એક સોય આપુ છું, તે તમારે પરલોકમાં સાથે લેતા આવવી અને જ્યારે મારા પગમાં કાટો લાગે, ત્યારે તેને કાઢવા માટે મને પાછી આવવી.

શેઠે કહ્યું 'જો કેમ બને ?'

મહાત્માએ કહ્યું 'હાલ તમારી તિબ્બેરીમાં રાખો તિબ્બેરી સાથે જો પણ પરલોકમાં આવશે.'

શેઠે કહ્યું 'તિબ્બેરી તો અહીં પડી રહેવાની.'

મહાત્માએ કહ્યું, 'તો તમે પરલોકમાં જો ખાસ કપડા પહેરી લેવાના હો, તેમાં રાખો.'

શેઠે કહ્યું 'કપડા પણ અહીં જ પડી રહેવાના.'

મહાત્માએ કહ્યું 'તો પછી તેને તમારી મૂઠીમાં રાખી લો.'

શેઠે કહ્યું 'જો રીતે પણ સોય પરલોકમાં સાથે આવી શકશે નહિ જ્યાં શરીર જ અહીં પડયું રહેવાનું ત્યાં મૂઠી શું કામ આપી શકે ?'

મહાત્માએ કહ્યું 'જો તમે એક નાની સરખી સોય પણ સાથે લઈ શકવાના નથી, તો છપ્પન કોડ સાથે શી રીતે લઈ શકશો ? કદાચ હું તમને મારા અનેક શ્રીમત્ ભક્તો પૈકી કેઈ પસંદથી એક કોડ અપાવી દઉં ને તમારી પાસે છપ્પન કોડ પૂરા થાય તો તમારા ઘર પર ખાસ ધ્વજા ફરકે અને સત્ય તરફથી બેરી વાગે જો જ દે બીજું

કઈ? એથી તમને વિશેષ લાભ થો થવાનો? હાલ તમારા
જીવને પચાવન કોડ દુપિયા ખર્ચે હોવા છતાં શાંતિ નથી
અને આ જ રીતે પરલોકે મીઠાવશે તો પરલોકે પણ હારી
જવના ધનની અતિ મૂંઝાણને લીધે પ્રાણીઓની મતિ બગડે
છે, તે તિર્યચ કે નરકમાં ઉત્પન્ન થાય છે અને ત્યાં અનેક
વિધ દુઝો ભોગવે છે માટે આ પચાવન કોડથી અતોષ
માની તેનો સદુપયોગ કરો અને પશ્વોંકનું બાધુ બાધી લો.

એ તો નિઃસ્વાર્થ સત પુરુષની વાણી, એટલે શેઠનાં
હૃદયમાં આરંભાર ઉતરી ગઈ ને હપ્પન કોડનો સંસ્કર
તે જ વખતે છૂટી ગયો આથી તેમના જીવને જે શાંતિ
થઈ, તેનું વર્ણન ઠોણ કરી શકે?

શેઠ એ માહત્તીમાથી થોડા જ વખતમાં સાજા થયા
અને પોતાની પાને જે દ્રવ્ય હતું, તેનો સન્ભાગે વ્યય
કરવા લાગ્યા તેઓ જેમ દ્રવ્ય વાપરતા ગયા, તેમ ચિત્તની
શાંતિ વધતી ગઈ અનેક દીન-દુઃખીની આનંદી કરે અને
તેના આશીર્વાદો મળે એથી શાંતિની અભિવૃદ્ધિ કેમ ન
થાય? છેવટે શુભ લેશ્યામાં શેઠ મૃત્યુ પામ્યા, એટલે
તેમની સદ્ગતિ થઈ

લાત્પર્ય કે અમર્યાદિત ધનવાલસા એ માનસિક અધા
તિનું મોટું ગરણ છે, એટલે મુજાજનોએ તેને છોડવી ધરે
હ-વૈજ્ઞાનિક માધનોની બીજી બાજુ

વૈજ્ઞાનિક સાધનો વિશે આપણા મનમાં જે વિચારો
બધાયા છે, તેમાં પણ પરિવર્તન લાવવાની જરૂર છે.
કેટલાક તેની એક સ્તરની પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે, પણ

બીજી બાજુ જોવાની દરકાર કરતા નથી

વિજ્ઞાને આપણને જડથી અવરજવર માટે આગગાડી, મોટર અને વિમાન જેવા વાહનોની ભેટ ધરી એ વાત સાચી, પણ તેણે આપણી સ્વાભાવિક પાદસચારની શક્તિ હરી લીધી તેનું શું ? દરરોજ દરેક જાતના માઈલ ખુશીથી થાલી શકનાર આજે માઈલ-દોઢ માઈલ દૂર આવેલા દેશને પહોંચવાને અર્ધો કલાક મોટરબસની રાહ જોતા હોવા રહે છે.

વિજ્ઞાને આપણને વિદ્યુતનો પ્રકાશ આપ્યો તેથી રાત્રિદિવસ કામ થવા લાગ્યું, પણ સામેથી નેત્રની જ્યોતિ હરી લીધી તે કેમ જૂલીએ ? જેના ચીત્તે કે એવી વર્ષા સુધી આજે બાબ આપતી ન હતી, ત્યાં આજે અનેક નવ સુવર્ણ અને વિદ્યાર્થીઓ અરમા ચડાવીને કામ કરતા જણાય છે.

વિજ્ઞાને આપણને ઋતુપરિવર્તનકારી એરકન્ડીશનની ભેટ ધરી, પણ જદલામા આપણી ટાંઢ-તાપ સહન કરવાની શક્તિને હરી લીધી, એ જોણુ મુકશાન નથી આજે સામાન્ય ગરમીમા પણ ધણાને ઓપીશે કલાક વીજ જળીનો ૫ જો ચલાવવો પડે છે તે જ રીતે થોડી ઠંડીમાં પણ હાથ-પગે મોઝા પહેરવા પડે છે અને મફતર, શાલ વગેરેનો આશ્રય લેવો પડે છે ઋતુમા થોડું પણ પરિવર્તન થાય તો પણ ધણાને શરદી થઈ આવે છે ને તે એમને પિંઠા છેડતી નથી.

વિજ્ઞાને આપણને અનિવર્ણક ચત્ર આપ્યું પણ જદલામા આપણી સ્વરશક્તિ હરી લીધી, તે શું જોણું ખેદજનક છે ? જે પુરુષો પોતાના બુલંદ અવાજથી દરેક

હવે કે પછર પંદર દહર મજબોની મેલીને રજવી મૂકના તે જાણે જોયે આજુસોની સલામ દિલવા માટે જાનિ વધેકે વધની માગણી કરે છે !

પ્રથમ આપણે સોચઈ વહેલો ઉડીને અપમણ કે પછર યોર દગલુ દગ્નેલ દવે દગલના સમ્યા દગા પછી ફેરવી ઓભો અપમણ કે પછર યોર દગલુ દગ્ની મોકે છે ! પ્રથમ અપણો સોચઈ દુવા કે લગાવમણી પાડીનું મોટું મેડું જરીને માથે ઉવડી લાગતો દવે પાડીના નજ દગા પછી ફેરવી ઓભો એવું મેડું માથે લાવી મોકે છે ! લાગવઈ કે વૈજ્ઞાનિક સાધનેએ અપમણને ફેરવીકે મજબો આપી છે, પણ જાણામાં આપણી સદજવાજાવિક રૂબિ હરી લીધી છે

વૈ-નિક સાધનેએ, વપર ન વધનાં આપણાં છર નનુ પાલુ ફેરવું વધી જનુ ? તે પણ વિચારવા નેનુ છે પહેલા ને માજમે દસ કે જર રૂપિયમા પેનનાં ફૂટ-જનો માસિક ખર્ચ આરી રીતે ચલાવના, તેઓ અજો પોણા નો કે એમા પણ પૂરું કરી ચકના નથી વિજાને રમવાં અધંતવાથી મોજવારીનું પ્રમણ વધતું રતું છે અને વિજાનમેરિન યિજવણી આપણે છવતી જરૂરીઆતો વધારના ગયા છીએ, તેનું જ આ પરિણામ છે

પ્રથમ દસ આડનું ગામનઈ કરવું હોય તો અપણે આનદમી વ્યાસ્ય જના અને તે માટે ખાસ ખર્ચ રતો નદિ રજામાં ને જાનું વાપલું પટે તે સાથે બાપી દેના અજો દસ આડનો પ્રવાસ કરવો હોય તો આડી,

મોટરની જરૂર પડે ૧૧ અને રસ્તામાં ચાહપાણી, પાન-સોપારી, બીડી મીઠાદેત તથા હોટેલનો ખર્ચ થાય છે .

પ્રથમ મોટા પ્રવાસો પણ કેવી માદાર્થ અને કરકસ રથી થતાં તેનો અહીં થોડો ખ્યાલ આપીશું અમે સોળ-સત્તર વર્ષની ઉંમરે અમદાવાદથી દેશરિયાણોનો પ્રવાસ કર્યો હતો. તેમાં ઈંદર મુધીની અવરજવર રેલ્વે મારફત કરી હતી અને બાકીનું બધું અતર પગરસ્તે ઠાપ્યું હતું. તેમાં સામાન ભાતે જ ઉચક્યો હતો અને રસોઈ હાથે જ બનાવી હતી આ પ્રવાસમાં અમે ૧૬ જણ સાથે હતા અને દરેકનો ખર્ચ રૂા ૩-૧૪-૬ આવ્યો હતો * ત્યાં બાદ અમદાવાદથી જિલ્લિયા મહાદેવ, (હાલેગામ નજીક કપડવજ, ઉમરેક, ટુવા, ચાપાનેર રોક, પાવાગઢ, શીવ રાજપુર, તણખલા થઈ મુગધાણેશ્વરની યાત્રા એવી જ રીતે કરી હતી અને ચાણોદ-રઠોદરા થઈ અમદાવાદ પાછા ફર્યા હતા, તેનું ખર્ચ વ્યક્તિ દીક રૂા પાચથી વધારે આવ્યું ન હતું ત્યાર બાદ ડાંગના જંગલો એળગીને નાશિક ગયા હતા અને ત્યાંથી અજંતા-ઈલોરાની પગરસ્તે યાત્રા કરી હતી, તેનો ખર્ચ પણ વ્યક્તિ દીક રૂા ૧૮ કે ૨૦ થી વધારે આવ્યો ન હતો + સને ૧૯૨૪માં અમે કાશ્મીર

* આ પ્રવાસનું વર્ણન અમે ‘ અરવલ્લીમાં અગિયાર દિવસ ’ નામની એક લેખમાળામાં કર્યું હતું અને તે મુખ્યથી પ્રકટ થતા હિંદુસ્થાન પત્રમાં પ્રકટ થઈ હતી

+ આ પ્રવાસનું વર્ણન અમે ‘ કુદરત અને કળાધામમાં વીસ દિવસ ’ નામના પુસ્તકમાં કર્યું છે તેની પ્રતાવના આપણા બહુશ્રુત મિત્રાન કામ કાનેનકરે લખેલી છે

* આ પ્રવાસમા અમારે અનેક સદસી જેવા પડ્યા હતા. તે બધાનુ વર્ણન સ્વતંત્ર પુસ્તકારે કરવાની ક્ષમિયા હતી. પણ સયોગવશાત તેમ બની શક્યુ નથી. અમે સાન દેશના જે ભાગે ?

મોટરની જરૂર પડે છે અને રમતામાં ચાહપાણી, પાન-સોપારી, ખીંડી સીગારેટ તથા હોટેલનો ખર્ચ થાય છે

પ્રથમ મોટા પ્રવાસો પણ કેવી સાદાઈ અને કરકસ રથી થતા તેનો અહીં થોડો ખ્યાલ આપીશું અમે મોળ-સત્તર વર્ષની હમઝે અમદાવાદથી કેમરિયાઈનો પ્રવાસ કર્યો હતો તેમાં ઈંડર સુધીની અવરજવર રેલ્વે મારફત કરી હતી અને બાકીનું બધું અતર પગરસ્તે કાપ્યું હતું. તેમાં સામાન બાલે જ ઉચક્યો હતો અને રસોઈ હાથે જ બનાવી હતી આ પ્રવાસમાં અમે ૧૬ જણ સાથે હતા અને દરેકનો ખર્ચ રૂા ૩-૧૪-૬ આવ્યો હતો X ત્યાર બાદ અમદાવાદથી બેટડિયા મહાદેવ, (હાલેગામ નજીક) કપલ્લજ, ઉમરેક, ટુવા, ચાપાનેર રોડ, પાવાગઢ, શીવ-રાજપુર, તણખલા થઈ સુગપાણેશ્વરની યાત્રા એવી જ રીતે કરી હતી અને આજોઢ-વડોદરા થઈ અમદાવાદ પાછા ફર્યા હતા, તેનું ખર્ચ વ્યક્તિ દીક રૂા પાંચથી વધારે આવ્યું ન હતું ત્યાર બાદ કાગના જગલો જોળગીને નાણિક ગયા હતા અને ત્યાંથી અજતા-ઈલોરાની પગરસ્તે યાત્રા કરી હતી, તેનો ખર્ચ પણ વ્યક્તિ દીક રૂા ૧૮ કે ૨૦ થી વધારે આવ્યો ન હતો + સને ૧૯૨૪ માં અમે કારમીર

■ આ પ્રવાસનું વર્ણન અમે ' અરવલ્લીમાં અગિયાર દિવસ ' નામની એક લેખમાળામાં કર્યું હતું અને તે મુખ્યથી પ્રકટ થતાં વિદ્યુચાન પત્રમાં પ્રકટ થઈ હતી

+ આ પ્રવાસનું વર્ણન અમે ' કુદ્દત અને કળાધામમાં વીસ દિવસ ' નામના પુસ્તકમાં કર્યું છે તેની પ્રતાવના આપણા બહુમત વિદ્વાન મોકા કાનેવડે લખેલી છે

આ અને ત્યાનાં ઘણા સૌદર્યસ્થળો જોયા તે પ્રવાસ
 ૧૧૦ માં પૂરો કર્યો હતો. સને ૧૯૩૭ માં અમે
 હસિક પ્રવાસ અર્થે અમદાવાદથી કલકત્તા થઈ રશુન
 માં હતા ત્યાંથી દક્ષિણમાં મોલમીન વગેરે સ્થળો જોઈ
 હોય જોયું હતું અને ત્યાંથી મિમિયો હીલનું મથક
 ઈ દર્શિયો ગયા હતા અને ત્યાંથી ચાનસ્ટેટનો પ્રવાસ
 રતા નામખમ એટલે ચીની સરહદ પર પહોંચ્યા હતા
 આથી ત્રણ દિવસ મુધો એક સરખો જગવનો પ્રવાસ કરી
 મો પહોંચ્યા હતા અને ત્યાંથી જોટ મારફતે મોહો
 આ હતા ત્યાંથી ચેનનખવ (તેલના કૃષા) વગેરે
 ઈ, રશુન થઈ, કલકત્તાના માર્ગે અમદાવાદ પાછા આવ્યા
 ૧૧ માં બધો પ્રવાસ અમે ૨૧ ૧૪૦-૦-૦ માં પૂરો
 ૧૧ હતો આ પ્રવાસમાં અમરી સાથે એક પ્રવાસી મિત્ર
 ૧૧ કે જેમણે અમરા આ વસ્તુઓ સાથે પ્રવાસનો
 રી રીતે અનુભવ લીધેલો હતો આજના થાકુ ફેરવો
 ૧ પ્રવાસ કરવો હોય તે રૂપિયા ૧૦૦૦ થી ૧૨૦૦
 ૧૧માં જોવા જોઈએ આપ રીને લાગિયોથી આગ
 ૧૧ જામખ પ્રવાસ કરવા માટે અનેક જગની સમવડ
 થી પડે અને હસિયાર થકુ સમવા પડે અમારી પાસે
 ૧૧ અમરી લાકડી હતી અને વધારામાં આત્મવિશ્વાસ
 થી વીરપ્રત્યુ નામ હતું *

* આ પ્રવાસમાં અમરે અનેક જગ્યાએ પેન્ડા, ૧૧૧ હતા
 મધ્યમ વર્ણન સ્વત્ર પુનઃ ૧૧૧ રી રીતે રીતે હતી થકુ
 ૧૧૧૧૧૧ તેમ જની સમુદાય રીતે રીતે રીતે રીતે જોવાનો

પાછળ ઠેટલા ધનનો વ્યય થશે, તેની અટકળ અત્યારે
 આપણે કરી શકીએ તેમ નથી, પણ તેની પાછળ અગત્ય
 રૂપિયા ખર્ચાશે એ નિશ્ચિત છે એમ છતાં ય ચદ્રલોકમ
 પહોંચી શકાશે કે કેમ? એ શકારૂપ છે ચદ્રલોકમ
 વાતાવરણ કેવું છે? જમીન કેવી છે? તે આપણાં વડ
 વાટને યોગ્ય છે કે કેમ? અને ત્યાં વસીએ તો આપણે
 સુખી થઈએ કે દુઃખી? એ બધા પ્રશ્નો વિચારણીય છે.
 સ્વભાવમા અત્યાર સુધી જે વિધાનો થયા છે, તે બધા
 આનુમાનિક છે તેનો ખરી ખબર તો ત્યાં ગયા પછી જ
 પડી શકે પરંતુ ઘડીબર માની લઈએ કે આજના પૈરાયે
 સાધનોએ ઠેટલાક સાહસિક પુરુષોને ચદ્રલોકમા પહોંચા
 દીધા અને ત્યાં ઘણા લોકો આપ્યા પછી ઠેટલાક ઘર
 ભાંધી શકાયા, તો તેથી માનવબલિતિનું કદ્યાણ શી રી
 થવાનું? બસે! માણસો ચદ્રમા વસે કે ચારસે! માણસો
 મગજમાં વસે તેથી આપણો ઉદ્ધાર થવાનો નથી
 આપણે તો એ ઈચ્છીએ છીએ કે આ વિશ્વમા શાં
 જળવાઈ રહે અને હરેક મનુષ્ય પોતાના જીવનમા કું
 અને શાંતિનો અનુભવ કરી શકે શુ આધુનિક વિજ્ઞાન
 આપણને આ વસ્તુઓ આપી શકે છે ખરું? અમને
 સ્પષ્ટ કહેવા દો કે આધુનિક વિજ્ઞાને સ્થળ અને કાળકું
 અંતર કાપ્યું છે, પણ સુખ-શાંતિની પ્રાપ્તિ વચ્ચેનું અંતર
 ઘણું વધારી દીધું છે, એટલે તે માટે આપણે પરમોપકારી
 મહર્ષિઓના ઉપદેશ તરફ જ ધ્યાન દોરવવું પડશે. એ જ
 આપણે માટે વિશ્વશાંતિનું મોટું આશ્વાસન છે

૧૦-વિશ્વશાંતિ માટે મહર્ષિઓનો ઉપદેશ

વિશ્વશાંતિ માટે જૈન મહર્ષિઓનો ઉપદેશ સમજા છે
તેમણે એની સિત્ત સિત્ત બાબતોને સ્પર્શ કર્યો છે, એટલે
તે આપણે પુન પુન વિચારવા જેવો છે

જેઓ એમ માને છે કે સુદ્ધ અમારો ધર્મ છે, માટે
અમારે લડવું જોઈએ, તેમને ઉદ્દેશીને તેઓ કહે છે

અપ્પાણમેય સુજ્ઞાહિ, કિં સે જુજ્ઞેણ વજ્જમ્મો ।

અપ્પાણમેવમપ્પાણ, જરસા સુદ્ધમેદ્ધપ ॥

‘હે પુરુષ ! જો સુદ્ધ જ કરવું હોય તો તારા આ
દેહાની અંદર રહેલા શત્રુઓ સાથે કર તું બહારના શત્રુઓ
સાથે કેમ લડે છે ? તાત્પર્ય કે તેનાથી તને કશો લાભ
થવાનો નથી જે આત્મા લડે આત્માને જિતે છે, તે જ
મુખને પામે છે ’

અપ્પા સ્વેય દમયમ્મો, અપ્પા હુ સ્સલુ દુદ્ધમો ।

અપ્પાદત્તો સુદ્ધો દોદ્ધ, અસ્સિ લોપ પરત્થ ય ॥

‘જો તારે દમન જ કરવું હોય તો તારા આત્માનું
કર જો તું એમ સમજતો હોય કે એમા શું ? તો તે
વાદી બૂલ છે આત્માને દમવો ઘણો કઠિન છે જે
આત્માનું દમન કરે છે, તે આ લોકમા અને પરલોકમા
મુખી થાય છે ’

જો સદસ્સ સદસ્સાણ, સગામે દુજ્જપ ત્તિપ ।

પગ ત્તિપેજ્જ અપ્પાણ, પસ સે પરમો જમ્મો ॥

‘જે દુર્જય સગ્રામમા સહસ્ર-સહસ્ર એટલે દશલાખ

યોપાની સામે લડીને જ્ય મેજવે છે, તે સામે કે શેષ જ્ય નથી એક આત્માને જિતવે, તે જ પરમ જ્ય છે '.

હેલ્લાક કહે છે કે 'અમુકે અમારું અમુક અનિષ્ટ કર્યું છે, અમારી પ્રગતિમાં અવરોધ નાખ્યો છે, અમને ખૂબ સતાવ્યા છે, માટે અમે તેમને ભેઈ લઈશું. અમોત્ તેમની સામે યુદ્ધ કરીને તેમને દસાવીશું અને અમારું વેર વાળીશું ' હેલ્લાક કહે છે કે 'અમારું કુળ કમુ ? અમારી ભતિ કર્યું ? અમે તો રાજ્ય કલ્પાને જ જન્મ્યા છીએ, એટલે અમારી યજ્ઞિની અમે બધાને નમાવીશું અને રાજ્ય લઈશું ' હેલ્લાક કહે છે કે 'અમે ઘણા અતુર છીએ, અમને શામ, હામ, ભેદ અને રહેની નીતિથી રાજ્ય મેજવતા આવડે છે, માટે અમે અમારી જો યજ્ઞિનો ઉપયોગ કરીને વધારે પ્રદેશો મેજવીશું, વધારે સંવત્તિ મેજવીશું અને જો રીતે સાર્વભૌમ બનીશું ' હેલ્લાક કહે છે કે 'અમારી પ્રગતિ માટે, અમારા વિકાસ માટે અમારી પાસે જે પ્રદેશો છે, તે પૂરતા નથી. તે માટે નવા પ્રદેશો અને નવા વિસ્તારોની જરૂર છે માટે બીજા પર અડાઈ કરીને કે બીજા સામે યુદ્ધ ખેલીને તેની પ્રાપ્તિ કરીશું. ' આ બધાને ઊંચીને મેન મદર્વિલો કહે છે કે—

કોદ્દ ચ માળ ચ તદેચ માળ.

ભોમ ચડાચ ચઘ્ઘાચશેવા ।

‘ક્રોધ, માન, મયા અને લોભ જો અધ્યાત્મરોગો છે, અર્થાત્ વિચારના રૂપમાં આપણા ભયકર શત્રુઓ છે તેમને જ આપણે જિતવા ભેઈએ ’

કોહો ય માણો ય અગ્નિગ્મદ્વિયા,
માયા ય ભોમો ય પવદ્વદમાણા ।
અત્તારિ ય ય વસિષ્ઠા કસાયા,
સિચન્તિ મૂલાઃ પુણ્યમવસ્ત ॥

‘અનિશ્ચિત ક્રોધ અને માન તથા વૃદ્ધિ ધામતા માયા અને લોભ એ ચાર કુત્સિત કષાયો પુનર્જન્મ રૂપી સંસારવૃક્ષના મૂળોનું સિંચન કરે છે. અર્થાત્ તેનાથી મનુષ્યને ફરી ફરીને જન્મ લેવો પડે છે અને અનેકવિધ દુખો લોગવવા પડે છે.’

આ ચાર અતરશત્રુઓને શી રીતે જિતવા? એના ઉપાય પણ તેમણે બતાવ્યો છે

અપસમેણ હ્રુણે ક્રોધ, માણ મદ્યવા જિણે ।
માય વાજઞ્ચમાવેણ, લોભ સતોસમો જિણે ॥

‘ક્ષમાથી ક્રોધને જિતવો, મૃદુતાથી માનને જિતવું, સરલતાથી માયાને જિતવી અને શતોપથી લોભને જિતવો.’

ક્ષમા વિષે તેઓ કહે છે કે—

ક્ષમાસદ્ગ કરે વસ્ય, દુર્જન કિ કરિષ્યતિ ? ।
અતુળે પતિતો ષદ્ધિ, રગ્યમેવોપશામ્યતિ ॥

‘જેના હાથમા ક્ષમા રૂપી તરવાર છે, તેને દુર્જન શું કરશે? ઘાસ વગરની જમીન પર પડેલો અગ્નિ પોતાની મેળે જ ઓતવાઈ બાક છે.’ તાત્પર્ય કે દુર્જન મનુષ્યો આપણા પર ક્રોધ કરે અને આપણે તેનો પ્રતિકાર કરીએ તો મામલો વિકસે છે, પરંતુ ક્રોધ ન કરતા ક્ષમા ધારણ કરીએ તો પેલો દુર્જન એની મેળે શાંત થઈ બાક રહે.’

કેાધને જિતવા માટે ખાસ જરૂર સમજણ સુધારવાની છે 'અમુકે મારું અનિષ્ટ કર્યું', અમુકે મારી પ્રગતિમાં અતરાય નાખ્યો કે મને ખૂબ સતાવ્યો' એવો વિચાર કરવાને બદલે જો એમ વિચાર કરવામાં આવે કે 'મારું ઈષ્ટ કે અનિષ્ટ કરનાર હું પોતે જ છું મારી પ્રગતિમાં જો કેાઈ પણ અતરાય થતો હોય તો તે મારા પોતાના દોષોને જ છે મને હું જ દેનારો પણ હું પોતે જ છું બીજા તો માત્ર નિમિત્તો છે' તો કેાધ શાત થઈ જાય છે

કેટલાક એમ કહે છે કે 'અશક્તિમાન્ મયેત્ સાધુ-ત્વે લોકાભા વૈર લેવાની તાકાત નથી, તેઓ ક્ષમા ધારણા કરે છે અને એ રીતે પોતાની પ્રતિષ્ઠા જાળવી રાખવાનું એક નિમિત્ત શોધી કાઢે છે' પણ તેમની આ માન્યતા બૂલ-ભરેલી છે ક્ષમા એ કાયરનો ધર્મ નથી, પણ વીરનો ધર્મ છે બાહુબલિમાં બરતેશ્વરને શિક્ષા કરવાની પૂરી તાકાત હતી, છતાં તેમણે ક્ષમા ધારણ કરી અને વૈર લેવાનો વિચાર જતો કયો, તો તેઓ સાચા વીર ગણાયા તે જ રીતે જો પુરુષો છવી શક્તિએ વૈર લેવાનો વિચાર માઠી વાળે છે અને ક્ષમા ધારણ કરે છે, તે સાચા વીર ગણાય છે ક્ષમા ધીરસ્વ મૂવણમ્।

જો આ સિદ્ધાંતનો અમલ કરવામાં આવે તો અનેક પ્રકારના કલહક કાસોનો અંત આવે તથા યુદ્ધના ધમ સાથેા ધસમસતા અટકી જાય અને ક્ષમાની સુવાસથી એક બીજાની બૂલો સુધરતા શાંતિનું વાતાવરણ સર્જાય તેથી જ જોન મહર્ષિઓએ પ્રત્યેક સુમુહને પ્રતિદિન એવી ભાવના

રામતીર્થ બ્રાહ્મી તેલ

[અધેશીઅવ નં. ૧]

સ્વસ્તિ

વાળ વધારવા, મગજ સાત રાખવા, યાદશક્તિ
સારી કરવા, શાંત નિદ્રા આપે, શરીરને બાહ્યસ
કરી સ્ફૂર્તિ આ લાવવા માટે દરેક ઋતુમાં દરેકને માટે
ઉપયોગી છે. કિંમત એટલી બાટલીના રૂા. ૪-૦૦,
નાની બાટલીના રૂા. ૨-૦૦

શરીર નીરોગી રાખવા માટે આકર્ષક યોગાસન
ચિત્રપટ અમારે ત્યાંથી મંગાવશો. કિંમત પોસ્ટેજ
સાથે રૂા. ૨-૫૦

શ્રી રામતીર્થ યોગાશ્રમ

દાદર, સેન્દ્રલ રોડે,

મુંબઈ-૧૪

ન્યૂ ઇન્ડિયા મા ઉતરાવેલી પોલીસી
 ગમે તેવી નાની કે ગમે તેવી મોટી હોય
 તે આપને સલામતી અને સેવાની ખાત્રી આપે છે !

ન્યૂ ઇન્ડિયા કે પનીની ડોરવણી, મદદ અને વધેના
 અનુભવનો લાભ ઉઠાવો ! ફરિયાદ અને આગથી માંડીને
 અકસ્માત અને ચોરી સુધીના દરેક પ્રકારના જનરલ
 વિમાનું કામકાજ ન્યૂ ઇન્ડિયા કરે છે તે તમારા
 હાવાઓની પતાવટ ઝડપથી કરે છે અને તમને
 સલામતી અને સેવાની ખાત્રી આપે છે ! પૂર્વના દેશોમાં
 સર્વત્ર સન્માનિત અને વિશ્વાસપાત્ર
 એવી ન્યૂ ઇન્ડિયા મા તમારો
 વિશ્વાસ ઉતરાવો !

ધી ન્યૂ ઇન્ડિયા એશ્યોરન્સ
 કે પની લીમિટેડ
 મહાત્મા ગાંધી રોડ, મુંબઈ

ભાવવાનો આદેશ કર્યો છે કે—

‘સામેમિ સર્વજીવે, સર્વે જીવા સમતુ મે ।

મિત્રી મે સર્વમૂળસુ, વૈર મઝ્ઝ ન વેણદ ॥

‘હું સર્વજીવોની તેમના પ્રત્યે કરેલા અપરાધો માટે ક્ષમા માગું છું સર્વ જીવો મને ક્ષમા આપો મારે સર્વ જીવોથી મૈત્રી છે, ક્રોધથી પણ વૈર નથી ’

આ ભાવનાનો સમાજમાં યથાર્થ પ્રચાર થાય તે માટે સવત્સરીનું મહાપર્વ નક્કી કરવામાં આવ્યું છે તે દિવસે દરેક મુમુક્ષુએ આગળપાછળના સર્વ અથડાઓ બૂલીને ક્ષમાનું આદાનપ્રદાન કરવાનું છે અને વિશ્વમૈત્રીની ભાવનાને જોર આપવાનું છે આ દિવસની ઉજવણી અમુક અથડા કે સપ્ત દાય પૂરતી જ મર્યાદિત રાખવાની નથી, પણ તેને ગામ, જિલ્લા, પ્રાંત, દેશ તથા વિશ્વ સુધી પ્રસારવાની છે, જેવી મનુષ્યો અરસપરસના વૈર બૂલીને એકબીજાને પોતાના મિત્રો માને, તેમની સાથે હાથ મિલાવે અને જે કંઈ અથડાઓ વ્યાવરતા હોય તેનો સમાધાનીભર્યો અંત આવે વિશ્વ-શાંતિ માટે ॥ આ સચોટ ઉપાય નથી ?

મૃદુતા, સરળતા અને સંતોષના લાભો પણ જાણીતા છે તેથી મનુષ્યના મનની ક્રોધલતા વધે છે અને ક્રોધનું અનિદ્ર કરવાની ભાવના થતી નથી.

યુદ્ધમાં મુખ્ય આશ્રય હિંસાનો લેવાય છે, તે અંગે જૈન મહર્ષિઓએ કહ્યું છે કે—

‘પવ્ સ્તુ માણિણો સાર, જ ન દિસાર ~

~ નેવ પયાવન્ત ~

‘ જ્ઞાનીઓનાં જ્ઞાનનો સાર એ જ છે કે કોઈપણ જીવની હિંસા કરવી નહિ અહિંસા-સમતા-સર્વ જીવો પ્રત્યે આત્મવત્ ભાવ એને જ શાશ્વત ધર્મ સમજો ’

જે ય યુદ્ધા અતિક્રતા, જે ય યુદ્ધા અણાગયા ।

સતિ સેસિ પદ્મણ, મૃયાણ જગદ્ જહા ॥

‘ જેમ પ્રાણીઓનો આધાર પૃથ્વી છે, તેમ જે જીવો -અહંતો-તીર્થ કરેા થઈ ગયા, જે જીવો-અહંતો-તીર્થ કરેા થવાના છે, તે બધાનો આધાર શાંતિ છે શાંતિ એટલે સમતા કે અહિંસા ’

જૈન મહર્ષિઓ કહે છે કે ‘ જેમ આપણને જીવું ગમે છે, મરવું ગમતું નથી, તેમ બધા પ્રાણીઓને જીવવું ગમે છે અને મરવું ગમતું નથી સુખ સર્વને પ્રિય છે, દુઃખ સર્વને પ્રતિકૂળ છે, તેથી ન્યાયી મનુષ્યે કોઈને દુઃખ આપવું નહિ કોઈ પણ જીવની હિંસા કરવી નહિ ’

કોઈ પણ પ્રાણીની હિંમા ન કરવાની પ્રતિજ્ઞાને અભય કહેવામા આવે છે આવા અભયનું દાન કરવાથી પ્રાણીઓ ભયમુક્ત થાય છે, તેથી જ જૈન મહર્ષિઓએ રાજ-મહારાજાઓ પામે અભયમૂલક અમારીપડેલ વગડાબધા છે અને ‘ મા હજો, મા હજો ’ એટલે કોઈ પણ જીવની હિંસા ન કરો એવી ઘોષણાઓ કરાવી છે

સૌકિક શાસ્ત્રોમા પણ કહ્યું છે કે—

નેહ મૂયસ્ત્વો ધર્મસ્તસ્માદ-યોડસ્તિ મૂતલે ।

પ્રાણિના મયમોતાનામમય યત્પદીયતે ॥

‘ મરણના ભયથી ત્રસ્ત થયેલા પ્રાણીઓને અભયદાન

Elegance in Velvet

Rich, smooth feminine velvet Such luxury,
near you. Choose in 'ASHOK' velvet
will bring you many pretty compliments

ASHOK VELVET MANUFACTURING CO PRIVATE LTD

Selling Agents Messrs V Chattrabhuji & Co Private Ltd
41, Market Bombay 2.

Telegram "PLATINUM"

with Best Compliments

CHIMANLAL MANCHAND & CO.
Jewellers

Appointed Jewellery Valuers to
Union Govt
of
INDIA

Office

7, Dhany Street,
Bombay

Phone 28749

Show Rooms

New Queen's Road,
opp Opera house, Bombay.

Phone 30321

‘હેલું તેનાથી વધારે શ્રેષ્ઠ ધર્મ આ જગતમા બીજો કોઈ નથી’

ઘરમેકસ્ય સત્યસ્ય, દત્તા હ્યમયદક્ષિણા ।

ન તુ વિપ્રસદ્દ્યેમ્પો, ગોસદ્દ્યમલ્લહતમ્ ।

‘બ્રાહ્મણને યજ્ઞમારેલી હબર ગાય દાનમા દેવી તેના કરતા એક બ્રાહ્મીને અભય-દક્ષિણા (અભયદાન) દેવી તે ઉત્તમ છે.’

કપિલાના સદ્દ્ય તુ, દ્વિજેમ્ય પ્રયચ્છતિ ।

પ્રકસ્ય જીવિત દયાત્, જહા નાર્દતિ પોદધીમ્ ॥

‘જે મનુષ્ય બ્રાહ્મણને હબર ગાય દાનમા આપે છે, તે જીવિતનું દાન કરનાર મનુષ્યની સરખામણીમા કંઈ વિસાતમા નથી’

દેમધેનુરાદીના, વાતાર સુલમા મુચિ ।

દુર્લભ પુરુષો લોકે, ય પ્રાણિધ્યમયપ્રદ ॥

‘આ જગતમા સુવર્ણ, ગાય અને જમીનનું દાન કરનારા હાતારો ઘણા છે, પણ બ્રાહ્મીઓને અભયનું દાન કરનાર હાતાર તો કોઈક જ છે’

મહતામપિ દાનાના, કાલેન ક્ષીયતે ફલમ્ ।

મીતામયપ્રદાનસ્ય, ક્ષય યથ ન વિઘતે ॥

‘મોટા મોટા દાનોનું ફલ કાળે કરીને ક્ષય પામે છે, પણ અચ્છીત બ્રાહ્મીઓને આપેલા અભયનું ફળ ક્ષય પામતું નથી’

સર્વ વેદા ન તત્કુર્યુ, સર્વે યથા યથોદિતા ।

સર્વતીર્થાભિષેકાશ્વ, યત્ કુર્યાત્ પ્રાણિના દયા ॥

‘ સર્વે’ વેદોનું અધ્યયન કરો, સર્વે’ યજ્ઞોનું અનુષ્ઠાન કરો કે સર્વે તીર્થોનો અભિષેક કરો પણ તે કોઈનું કૃષ્ણ છવ્વયા લેટલું મળતું નથી’

અહિંસા અને અભયની આ ઘોષણા આજના યુગને અનુસરી નવા કપે, નવી રીતે કરવામા આવે તો ઘોર હિંસા અટકી જાય અને વિશ્વમા શાંતિ જળવાઈ રહે.

આજે વિશ્વશાંતિ માટે બૌદ્ધોના પચ્ચીત્તનો ઘોષ ગાજતો યથા છે, પણ અહીં પ્રસંગવશાત્ એ સ્પષ્ટતા કરી દઈએ કે બૌદ્ધોના પચ્ચીત્ત કરતાં જૈનોનું પચ્ચીત્ત વધારે ઉત્તમ છે

બૌદ્ધોના પચ્ચીત્તમા નીચે પ્રમાણે પાંચ સિદ્ધાંતો આવે છે

પાળી ન દમ્મતચ્ચો ।

અદિપ્ર ભાદાતચ્ચ ।

કામેષુ મૂચ્છા ન ચારિતચ્ચ ।

મૂપા ન મામિતચ્ચ ।

મગ્ગ ન પાતચ્ચ ॥

‘ પ્રાણીઓની હિંસા ન કરો, ચોરી ન કરો, કામાસક્ત ન બનો, અસત્ય ન બોલો, મદ્ય ન પીઓ’

જ્યારે જૈનોના પચ્ચીત્તમા ‘ પ્રાણીઓની હિંસા ન કરો, અસત્ય ન બોલો, ચોરી ન કરો, કામાસક્ત ન બનો અને પરિવ્રજકની મર્યાદા કરો’ એ પાંચ સિદ્ધાંતો આવે છે

આ બંનેની તુલના કરવાથી જોઈ શકાશે કે અહિંસા, સત્ય, અચોર્ય અને બ્રહ્મચર્ય બંનેમા સમાન છે, પણ

Modified
DESIGN

Diamond

PURE GOLD BARS

OF

MANTAL CHIMANLAL & CO

AVAILABLE IN 9 1 1/2 & 1/4 TOLA

WE BUY OLD GOLD AND SILVER ORNAMENTS AND OTHER ARTICLES.

MANTAL CHIMANLAL & CO.

1887, SHROTHI BAZAR, DOM, KARACHI

GRAM

"KAKALI"

PHONE
2089B

નેશનલ રીફાઈનરી પ્રાઇવેટ લીમીટેડ

ની N R હાપ ચાલી

ગીઝર્ડ બેન્ક ઓફ હન્ડિયા, મુબમ્બઈ,

બોમ્બે બુલીયન એસોસીએશન લી. મુબમ્બઈ-૨

તેમજ

હન્ડિયા ગવર્નમેન્ટ મીન્ટ મુબમ્બઈ માન્ય નખેય છે

N R હાપ સીલ્વર નાઇફ્ટ બનાવનાર અને વેચનાર,

લેમોરેટરી અને રીફાઈનરી

૯૭ તારલેવ રોડ, મુબમ્બઈ નં ૭

ફોન નં ૪૨૬૬૫

મર્ચન્ટસ બુલીયન મેટ્રીગ

એન્ડ એમેક્સ ટીપાર્ટમેન્ટ

ધનજી સ્ટ્રીટ, મુબમ્બઈ ૩

તાર ARGOR

અપૂર્વ મહિમાગાળી રાજસ્થાનનું એક રમણીય તીર્થ

શ્રી હરાવલાજી

શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના તીર્થોમાં નિશિષ્ટ સ્થાન પામેનું આ અપૂર્વ મહિમાગાળી તીર્થ રાજસ્થાનની હકુમતમાં આવેનું છે. આખૂરાડથી મોટર રસ્તે અઘાદશ અને ત્યાંથી મોટર રસ્તે અઢી પહોળી રાકાય છે. ગામની ચારે બાજુ પહાડી અને ઝાડી હોવાથી દરેક માણસ રમણીય છે. ધર્મશાળાની સુદર સગવડ છે.

બ્રાહ્મણપુરના ધાધન રોકની ગાય હંમેશા સંતેરી નદીની પાસેના પહાડમાં જઈને એક ગુફામાં દૂધ ઝરી આવતી રોડને સ્વપ્ન આવ્યું કે ત્યાં શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુની એક પ્રાચીન ચમત્કારિક મૂર્તિ છે. ત્યાં જામીન ખોદાવતા મૂર્તિ મળેલ ધર્મ, પણ તેને ક્યાં લઈ જવી? એ બાબતમાં બ્રાહ્મણપુર અને હરાવલા ગામનેકે વચ્ચે વિવાદ થયો છેવટે નક્કી થયું કે આ મૂર્તિને ગયા પધરાવી તેને એક બળદ બ્રાહ્મણપુરનો અને એક બળદ હરાવલાનો ભેગો જાય તે લઈ જાય ત્યાં મૂર્તિ પધરાવવી એ તથા હરાવલા આવતા ધાધન શેડે ત્યાં મૂર્તિ પધરાવી અને બાવન જિનાયક નિર્માણ કરાવ્યું.

અઢી મુઝનમાંની કૈયન આક્રમણ થતા કૈન્યમાં ઉપદ્રવ થયેતો તે વખતે તિવાનને સ્વપ્ન આવેતું કે જો તમારો બાદશાહ અઢી આવી માયુ મુઝવે તો ઉપદ્રવ શાન થાય એ રીતે બાદશાહે માયુ મુઝવતાં ઉપદ્રવ શાન થયેતો ને તેજે અઢી ઉત્તર કરેતો. પેશગાહ, ઝાઝ્યુશાહ વગેરેએ આવી સંધ સાથે યાત્રાઓ કરેલી છે.

હજોદાર વખતે અઢી નેમિનાથ પ્રભુની મૂર્તિ નિરાજમાન કુવામાં આવી છે. બને બાજુ સદ્ગુણ પાર્શ્વનાથની મૂર્તિઓ છે, જે અત્યંત લગ્ન અને ચમત્કારિક છે.

મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા વખતે આજે દરેક સ્થળે શ્રી હરાવલા પાર્શ્વનાથનું સ્મરણ કરનારા આવે છે, તે જ એના અપૂર્વ મહિમાનો પૂર્વા છે. આ તીર્થની યાત્રાની હાલતને સફળ કરો.

બોદોમા પાચમુ શીલ મધત્યાગ છે અને જૈનોમા પાચમુ શીલ પરિગ્રહની મર્યાદા છે પતજલિ વગેરે યોગ વિચારદોષે પણ પાચમુ શીલ પરિગ્રહની મર્યાદાનેજ માન્યુ છે મધ-ત્યાગ જરૂરી છે પણ તે ગોગોપલોગની મર્યાદામા આવી શકે, જ્યારે પરિગ્રહની મર્યાદા એ ઘણો ઉચ્ચ સિદ્ધાંત છે અને તે આયિક અસમાનતા તથા ધનલાલસા મટાડી શકે એમ છે અહિંસા પર જાર મૂકો ને પરિગ્રહની મર્યાદા ન કરો તો એ અહિંસા નામ માત્રનીજ રહેવાની, એટલુંજ નહિ પણ બીજી, ત્રીજી ને ચોથી શીલ પણ લગતુ બની જવાતુ, તેથી પરિગ્રહની મર્યાદા ખાસ જરૂરી છે

શાંતિ-પ્રતિષ્ઠા વળતે બોલાતી આ ગાથાના ભાવને જ
 ને આપણે ધ્યેયમત્ર બનાવીને સચી-વિચારણા, પ્રવચનો
 તથા કાર્યક્રમે ચોછએ તો વિશ્વશાંતિ એ સ્વપ્ન નહિ
 પણ સિદ્ધિ બને અને દુનિયા પર ત્રાટકી પડનારી યુદ્ધની
 આફત અટકી જાય તે માટે સહુ કમર કસે એ ભાવના
 સાથે અમે આ નિબંધ પૂરો કરીએ છીએ

इति शम् ।

અમારા માનવતા કદરદાન આદરેને

સમયસરની મૂલ્યના

જુની અને જાણીતી બુદ્ધિમાર્ગ સ્થાપિત ૧૦૦ રૂની પુરાણી પેટી

મુબઈ, કુમરી, પાનાગલીના જગપ્રમિદ્ધ

દાતુ મનજી પદમશી સુરમાવાલા

૨ જી ૨૬ ૬

૨ ૬ મા ૬

મુગ્ધાઓ ખરીદના પહેલા માનવતા આદરેનું લગ્ન દોરીએ છીએ કે ભોંડીવજાર, મ નપુરા, શેખમેમન સ્ટ્રીટ, મુનજી જેથ માસી/ કે જવેરી બજારના સત્તામાં કોઈ પણ દુકાને અમારા મુગ્ધાઓ વેચાતા મળતા નથી નોંધી ગળાઓ કે અમારી જુની જાણીતી દુધન કુમરી મધ્યે ૭૮, મેમ્બઅન સ્ટ્રીટ, પાનાગલી, મુબઈ નં ૬ એ ઠેકાણે આવેલ છે

— નકલી મુરમાઓથી સાવધાન રહો —

— સમયસરની ચેતવણી —

- ૧ અમારી બાટીઓની પેકીંગ 'ગોડ' તેમજ બેકે બાલુ કામગીરી સ્પષ્ટ માર્કની મીઠ તથા અમારું નામ જોઈ તપાસી ખાતરી કરી લેવી
- ૨ અમારા કોઈ કેન્સાસ કે એજન્ટ નથી ફક્ત અમારી એક જ દુકાને નીચેના ઠેકાણે મળે છે
- ૩ બકાર ગામના ઓડિસા ઉપર પૂરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે
- ૪ ફોન નં ૭૦૫૬૬ કરશે તો સુઝો ધેરભેગ પહોચાડવામાં આવશે
- ૫ ડોસ્ટની મફત સલાહ મેળવો

મોમવાડે પુરવો માટે, ગુરનારે સ્ત્રીઓ માટે મનાડે ૧૦ થી ૧૨

— અમારું એક જ ઠેકાણું —

જગપ્રમિદ્ધ દાતુ મનજી પદમશી સુરમાવાલા

૭૮, મેમ્બઅન સ્ટ્રીટ, કુમરી પાનાગલી, મુ